

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 929.522AUE

Prejeto: 7. 5. 2021

Polona Vidmar

izr. prof. dr., Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Oddelek za umetnostno zgodovino, Koroška cesta 160, SI-2000 Maribor
E-pošta: polona.vidmar@um.si

Rodovnik Auerspergov s Turjaka ter rodovniki genealoga in historiografa Dominika Frančiška Kalina von Marienberga za dvorno plemstvo

IZVLEČEK

V prispevku je obravnavan rodovnik rodbine Auersperg z gradu Turjak, ki ga je okrog leta 1666 naročil Janez Vajkard knez Auersperg (1615–1677). Rodovnik se začne z legendarnim prednikom Adolfom I., zadnji vpisani pa je Franc Anton grof Auersperg, ki je bil rojen leta 1659. Genealoški podatki so dopolnjeni z napisi in likovnimi upodobitvami, ki pripovedujejo o izvoru, zgodovini in posestih rodbine. Rodovnik Auerspergov je najzgodnejša vizualizacija genealoških podatkov velikega formata, kakršne je Dominik Frančišek Kalin von Marienberg (1624–1683) sestavljal za Habsburžane in dunajsko dvorno plemstvo. Medtem ko so genealoški podatki na rodovniku Auerspergov dopolnjeni s heraldičnimi znamenji, vojaškimi trofejami, bitkami ter štirimi portreti cesarjev in papeža, ki so bili posebej zaslužni za vzpon rodbine, je Kalin v poznejših rodovnikih koncept dopolnil z rodbinskimi portreti, upodobitvami legendarnih prednikov, personifikacijami dežel in kreposti ter mitološkimi prizori.

KLJUČNE BESEDE

genealogija, rodovnik, plemiška reprezentacija, Dominik Frančišek Kalin von Marienberg (1624–1683), Janez Vajkard knez Auersperg (1615–1677), rodbina Auersperg, grad Turjak

ABSTRACT

THE AUERSPERG FAMILY TREE AND OTHERS THAT THE GENEALOGIST AND HISTORIOGRAPHER DOMINIC FRANZ KALIN VON MARIENBERG PRODUCED FOR THE COURT NOBILITY

The contribution discusses the family tree of the Auerspergs from Turjak Castle, commissioned between 1663 and 1665 by Johann Weikhard, Prince of Auersperg (1615–1677). The family tree starts with the legendary progenitor Adolf I and ends with Franz Anton, Count of Auersperg (born in 1659). The genealogical data are complemented with inscriptions and visual depictions narrating the family's origin, history, and estates. The Auersperg family tree is the earliest large-scale visualization of genealogical data that Dominic Franz Kalin von Marienberg (1624–1683) later developed for the Habsburgs and the court nobility in Vienna. Whereas the genealogical data on the Auersperg family tree are complemented with heraldic motifs, military trophies, and four portraits of emperors and a pope who were especially instrumental to the family's ascendancy, Kalin developed this concept further in subsequent genealogies with family portraits, depictions of legendary progenitors, personifications of provinces and virtues, and mythological scenes.

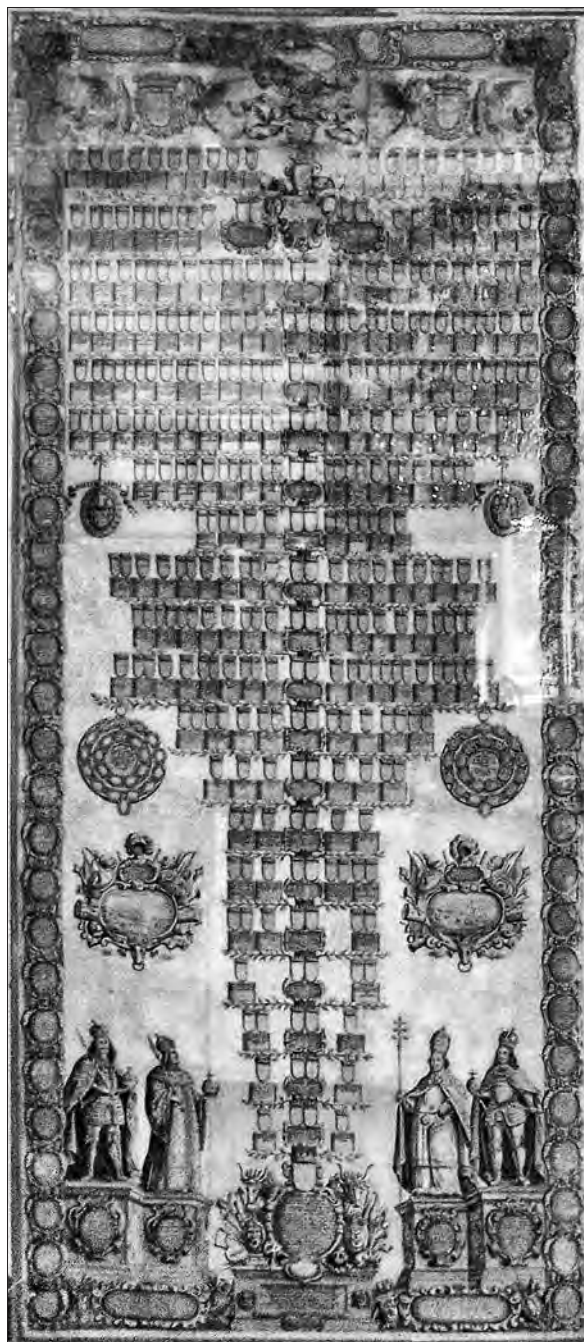
KEY WORDS

genealogy, family tree, noble representation, Dominic Franz Kalin von Marienberg (1624–1683), Johann Weikhard, Prince of Auersperg (1615–1677), Auersperg family, Turjak Castle

V družinski lasti ene veje Auerspergov je ohranjen slikan rodovnik velikega formata, ki je bil do druge svetovne vojne del opreme gradu Turjak.¹ Po navedbah lastnikov je visel v grajski knjižnici in je bil leta 1942 prepeljan v Italijo. Rodovnik v literaturi še ni bil obravnavan, zato je namen pričujočega prispevka dopolniti vedenje o nekdanji opremi gradu Turjak, zlasti o predmetih, povezanih z rodbinsko zgodovino in galerijo prednikov.² Namen prispevka je tudi umestitev rodovnika Auerspergov v okvir rodbinskih genealogij, ki so jih Auerspergi naročili v 17. stoletju,³ ter v opus genealoga in historiografa Dominika Frančiška Kalina (1624–1683) iz Svetega Križa (Vipavski križ, Heiligenkreuz).⁴ Kalin je deloval tudi kot poet, libretist, risar in slikar in je bil v drugi polovici 17. stoletja na področju vizualizacije genealoških podatkov tako cenjen, da so njegova dela naročali cesar Leopold I., dvorno plemstvo in salzburški nadškof.⁵

Kalinov rodovnik za kneza Auersperga

Tehnične podatke o slikanem rodovniku Auerspergov je podala Ursula Pühringer, ki je rodovnik restavriral in o njem v letih 1979–1980 napisala seminarsko nalogo na Akademiji za upodabljalno umetnost na Dunaju (Akademie der bildenden Künste Wien).⁶ Rodovnik je bil naslikan na petnajst listov papirja, ki so bili nalepljeni na platno v velikosti 270 x 120 cm; za namestitev na steno sta bili zgoraj in spodaj pritrjeni leseni palici.⁷ Pisava je bila izvedena s sepio, upodobitve pa s tempero.⁸ V zgornjem delu in na robovih je bil rodovnik močno poškodovan zaradi plesni in požara, zato sta bila med restavriranjem levi zgornji list in leva polovica zgornjega srednjega lista naslikana na novo, poškodovani deli pa so bili retuširani.⁹ Restavratorica je figuralne in ornamentalne motive levega zgornjega dela naslikala na novo s po-

Slika 1: Dominik Frančišek Kalin von Marienberg: Rodovnik rodbine Auersperg, okrog 1666, zasebna last (foto: Polona Vidmar)

močjo zrcaljenja ohranjenega desnega dela, pri čemer je napisne kartuše in grbovne ščitke pustila prazne.¹⁰ Zaradi navedenih poškodb je rodovnik izgubil precej pričevalnosti, saj številnih napisov ni več mogoče prebrati, izgubljene pa so tudi nekatere likovne upodobitve v zgornjem delu rodovnika (sl. 1).

¹ Hvaležna sem grofu Hansu Petru Auerspergu in grofici Jutti Auersperg, ki sta mi prijazno dovolila ogled rodovnika ter me oskrbela s podatki o provenienci in restavriranju, brez katerih raziskava ne bi bila mogoča. Dr. Mihi Preinfalku se iskreno zahvaljujem za opozorilo na rodovnik.

² O nekdanji opremi gl. nazadnje Komić Marn, *Portretne galerije*, str. 455–494; Lozar Štamcar, *Nekdanja pohištvena oprema*, str. 497–529.

³ Gl. zlasti Preinfalk, *Auerspergi*, str. 10–12; Deželak Trojar, *Janez Ludvik Schönleben*, str. 209, 221, 266–271; Preinfalk, *Grad Turjak*, str. 51, 58; Štih, *O začetkih Turjaških*, str. 69–77.

⁴ O Dominiku Frančišku Kalinu gl. Sakcinski, *Leben*, str. 29–30; Stanič, *Dominik Franc Kalin*, str. 280–283; Stele, *Kalin*, str. 467; Coreth, *Österreichische Geschichtsschreibung*, str. 40, 126; Lisac, *Kalin*, str. 12–13; Leitner, *Ein Kartenwerk*, str. 239–248; Leitner, *Zur Genealogie*, str. 519–630; Vidmar, *Theatrum genealogicum*, str. 50–62.

⁵ Leitner, *Zur Genealogie*, str. 625–630; Brandhuber, *Trias collosa*, str. 20; Vidmar, *Theatrum genealogicum*, str. 61–62.

⁶ Pühringer, *Der Stammbaum*, s. p. Za vpogled v seminarsko nalogo se zahvaljujem lastnikoma rodovnika.

⁷ Pühringer, *Der Stammbaum*, s. p.

⁸ Pühringer, *Der Stammbaum*, s. p.

⁹ Pühringer, *Der Stammbaum*, s. p.

¹⁰ Pühringer, *Der Stammbaum*, s. p.

V sredini spodaj je kartuša s signaturo Dominika Frančiška Kalina, ki se je podpisal kot bibliotekar in sekretar bavarskega volilnega kneza (Ferdinandar in sekretar bavarskega volilnega kneza (Ferdinandar Marije kneza Wittelsbacha) iz Sv. Križa (Heiligenkreuz) v goriški grofiji.¹¹ Spreminjanje Kalinove signature v likovnih delih, knjigah in dokumentih je raziskal Friedrich W. Leitner in ugotovil, da se je Kalin kot bibliotekar in sekretar bavarskega volilnega kneza podpisoval v letih 1666–1673, medtem ko je prva omemba tega naziva v uradnem dokumentu iz leta 1668.¹² Kalin je v Münchnu verjetno živel vsaj od leta 1660, ko je izšlo njegovo slavno voščilo ob rojstvu najstarejše hčere kneza Ferdinanda Marije,¹³ do okrog 1665/1666, ko se je verjetno preselil na Dunaj, vendar se je šele od leta 1673 podpisoval kot cesarjev historiograf in/ali genealog.¹⁴ Leitner je tudi ugotovil, da so bili vsi Kalinovi nazivi častni in niso bili povezani z uradno zaposlitvijo na münchenskem ali dunajskem dvoru.¹⁵

V levi spodnji kartuši na rodovniku Auerspergov se je Kalin posvetil izvoru rodbine in podal teorijo, ki sta jo zastopala Hieronim Megiser in Wolfgang Laz, da rodbinsko ime izhaja iz rimskega mesta Auruponum, ki naj bi bilo tri milje oddaljeno od Ljubljane; predniki rodbine naj bi to posest pridobili že v času cesarja Oktavijana.¹⁶ Kalin navaja tudi mnenje neimenovanih avtorjev, da so predniki rodbine v času cesarja Karla Velikega iz Nemčije ali Francije v spremstvu karnijskega vojvode Ingvona prišli na Kranjsko, v nekdanje kraljestvo Japodov; mogoče pa je tudi, da so izvirali iz Avarov ali Helvetijcev. Ker nobene od navedenih teorij ni bilo mogoče dokazati, je Kalin zaključil, da za čast in slavo rodbine zadostuje, da so bili Auerspergi že leta 1000 med najvišjimi plemenitniki.¹⁷

V desni spodnji kartuši se je Kalin posvetil nadaljnjemu razvoju rodbine in navedel, da so Auerspergi zgradili svoje gradove in osnovali svoje družine tudi v drugih deželah, na primer Odorik, ki je bil po mnenju Janeza Ludvika Schönlebna brat Adolfa I. Auersperga in začetnik rodbine Cuccagna v Furlaniji.¹⁸ Kalin je Schönlebna (1618–1681) označil za najbolj učenega poznavalca rodbine Auersperg,¹⁹ iz česar sklepamo, da je poznal njegova genealoška dela o Auerspergih. Schönleben je že po opravljenem doktoratu v Padovi decembra 1653 v padovskem univerzitetnem arhivu zbiral podatke za svoje genealoške raziskave in leta 1656 napisal rokopis *Auerspergischer Stammbaum oder der Herrn, Graffen, und Fürsten von Aursperg Geburtsliny*.²⁰ Z letnico 1657 so datirane tri latinske rokopisne verzije genealogije Auerspergov *Arbor genealogica illustrissimae et principalis familiae Auerspergicæ per annos 700 deducta*, ki niso identične in so bile pozneje (1663, 1677) delno dopolnjene,²¹ medtem ko je tiskana verzija izšla leta 1681 v Ljubljani.²² Domnevati smemo, da je naročnik slikanega rodovnika Kalinu predložil eno od rokopisnih različic Schönlebnove genealogije. Schönleben je po navedbah na naslovnih vse tri rokopise napisal v Ljubljani ter enega 1. januarja 1663 namenil knezu Janezu Vajkardu (1615–1677; sl. 2), drugega 1. avgusta 1663 njegovemu bratu, grofu Volfu Engelbertu (1610–1673), in tretjega njenemu bratrancu, grofu Janezu Andreju (1615–1664), lastniku gospodstva Turjak.²³ Janezu Andreju posvečeni rokopis je bil do leta 1942 na gradu Turjak.²⁴ Da se je Kalin oprl na Schönlebnove raziskave, je razvidno tudi iz primerjave s starejšimi genealogijami rodbine Auersperg, ki navajajo drugačna imena srednjeveških prednikov, na primer

¹¹ V signaturi je Kalin navedel: *A Serenissimi Bavare Electoris et Ducis Bibliothecario et Secr: DOMINICO FRANCISCO CALIN der Sancta Cruce ex Com: Goritiæ.*

¹² Ugotovitev izhaja iz tridesetih rokopisov, publikacij in slikanih rodovnikov, ki jih je Leitner vključil v seznam Kalinovih del. Rodovnik Auerspergov in nekateri rodovniki plemiških rodbin, ki so obravnavani v nadaljevanju prispevka, Leitnerju še niso bili znani; gl. Leitner, Zur Genealogie, str. 525–526, 625–630.

¹³ Calin, *Avrora exorta*.

¹⁴ Leitner, Zur Genealogie, str. 525–531; Vidmar, *Theatrum genealogicum*, str. 50–56.

¹⁵ Leitner, Zur Genealogie, str. 527.

¹⁶ *DE ORIGINE AUERSPERGICÆ FAMILIÆ. De primâ Auerspergicæ Gentis origine, variæ sunt nonnullorum opinioniones. Autumant quippe aliqui inter ques Megiserus et Latzius Averspergos ab Aurupone Romanori municipio, quod tribus supra Labacum distat milliariibus, nomenclaturam sortitos, primam Gentis suæ originem à veteribus Romanis sub Augusto Cæsare traxisse. Sunt et alij, qui coniecturant, Averspergios tempore Caroli Magni ex Germaniâ sive Franciâ cum Ingvone Carinorum Duce versus Illyricum profectos, primordia suæ Familiæ in Carniâ, quæ Iapodum regio fuit, posuisse. Nonnulli eos ab Aviribus, alij ab Variij Helvetiorum populis descendisse arbitrantur. Sit demum hoc utcumque; cum certa Heroum illorum Series, qui priscis temporibus vixerunt, in tabulas referri non potest, sufficit ad eximium Gentis huius honores et gloriam, quod Sanguis Averspergicus iam Anno Chr: millesima fuerit cum primis illustris et nobilis.*

¹⁷ O historiografskem (Laz, Megiser, Mader, Schönleben, Val-

vasor) in sodobnem pogledu na izvor rodbine in stanju raziskav gl. zlasti Štih, O začetkih Turjaških, str. 69–84.

¹⁸ *DE PROGRESSU AUERSPERGICÆ FAMILIÆ. Averspergicæ Gentis gloria non in Carniâ tantum etiam in alias digressa Provincias, novas Arces, et nova inde Familiæ suæ condidit nomina. Odoricus etenim, cuius originem Palladius ad Carnos refert, quemque Schœnlebnus, vir in conscribenda Averspergicæ Familiæ studiosissimus, Adolphi I. Fratrem fuisse existimat, cum Poppone Patriarcha Aquileiensi, natione Germano, in Forum Iulium ad sedandos et compescendos Langobardorum tumultus, profectus, egregiam eidem in bello navavit operam: cuius porro beneficio obtinuit, ut novam Familiæ suæ Arcem in Foro Iulio conderet, quam Cuccagnam appellavit. Huius demum Odorici Successores, qui eodem loci in Foro Iulio stemma propagarunt, relicto veteri nomine Aversperg, faciliore Italis appellatione Domini de Cuccagna noncupati sunt. Ex quibus tandem, crescente sensim numero, Nobiles de Frescho, de Zucco, de Partistagno, de Valvasone, de Barocio, et Comites de S. Phocâ progressi sunt. O Schœnlebnovi obravnavi Odorika (Teoderika), ki naj bi se na strani oglejskega patriarha Popona bojeval proti langobardskim knezom, ter o Turjaških v Furlaniji gl. Preinfalk, *Auerspergi*, str. 43–46; Štih, O začetkih Turjaških, str. 72.*

¹⁹ Gl. op. 18.

²⁰ Deželak Trojar, *Janez Ludvik Schönleben*, str. 291.

²¹ Prav tam, str. 98, 133, 289–294.

²² Schönleben, *Genealogia*.

²³ Deželak Trojar, *Janez Ludvik Schönleben*, str. 291–292.

²⁴ Preinfalk, *Auerspergi*, str. 11; Deželak Trojar, *Janez Ludvik Schönleben*, str. 291.

Slika 2: Frans van der Steen: Janez Vajkard knez Auersperg (Wikipedia)

genealogija, ki jo je Matthäus Dresser († 1607) sestavil za obdobje 1165–1573 in jo je Johann Sigmund Brechtel († po 1637) nadaljeval do okoli leta 1632,²⁵ ter okrog leta 1584 zapisana genealogija, ki so jo še v 19. stoletju hranili na gradu Turjak in jo je delno objavil Peter Radics.²⁶ Da Kalin genealoških podatkov ni zbiral sam, ampak jih je povzel po Schönlebnu, je mogoče podpreti tudi z argumentom, da je slikani rodovnik edino znano Kalinovo delo za Auersperge, oziroma da je od Auerspergov dobil samo naročilo za vizualizacijo genealoških podatkov v obliki slikanega rodovnega debla velikega formata.²⁷

²⁵ O genealogiji, ki je bila verjetno napisana v Regensburgu, gl. Štih, O začetkih Turjaških, str. 70. Z grbi in portreti ilustrirano genealogijo hranijo v Bavarski državni knjižnici v Münchnu in je dostopna na naslovu: <http://daten.digital-sammlungen.de/~db/0000/bsb00002540/images/index.html?seite=00001&l=de> (3. 3. 2021).

²⁶ Radics, Zur Geschichte, str. 238–242; gl. tudi Preinfalk, Auerspergi, str. 10.

²⁷ Po naročilu grofa in poznejšega kneza Gundakarja Dietrichsteina je Kalin naslikal rodovni debli velikega formata (1672, 1675) in napisal rodbinsko genealogijo (1675); v rodbinskem arhivu Dietrichsteinov pa je ohranjen tudi nedatiran Kalinov rokopis z genealoškimi podatki; gl. Vidmar, Theatrum genealogicum, str. 50–58. Tudi za grofa Jurija Ludvika Sinzendorfa

Kalin je rodovno drevo geometriziral, tako da so predstavniki dvajsetih generacij Auerspergov navedeni v ravnih horizontalnih linijah. Večina je navedena na preprostih pravokotnih tablicah, nad katerimi so okronani grbovni ščitki, medtem ko se v osrednji osi, na deblu, izmenjujejo pravokotne in ovalne kartuše, okrašene z okovjem in školjkami. Rodovno drevo raste iz zaprtega sarkofaga. Na sprednji stranici, okrašeni z levjima glavama, je posvetilni napis,²⁸ ob straneh sarkofaga pa je Kalin upodobil bojne trofeje s heraldičnimi znaki, kot so prsna plošča s češkim levom in ščita s kranjskim orlom ter polmesečem in zvezdo, ki označujeta Osmanski imperij. Kartuša na sarkofagu je sicer posvečena prapredniku Adolfu I., ki naj bi po Kalinovem mnenju živel okrog leta 990, vendar so ob pomanjkanju virov do obdobja cesarja Konrada III. (rimsko-nemški kralj v letih 1138–1152) poudarjene zasluge celotne rodbine v vojaških in civilnih službah (sl. 3).²⁹ Pod kartušo je Kalin upodobil devizo *HINC TRAMITE RECTO* s podobo sonca, ki osvetljuje morje in obalo, nad njo pa prazen grbovni ščitek s krono s petimi roglji. Na heraldično desni oziroma gledalčevi levi strani kartušo spremljajo bojne trofeje, na heraldično levi pa Hermesova palica, knjige, številni znanstveni instrumenti in glasbila. Heraldično desni tur drži ščit z znaki Osmanskega imperija, na katerega se naslanja odsekana Turkova glava, levi pa drži Minervin ščit z Meduzino glavo. Pod ščitoma je na robu sarkofaga napisana deviza *MARTE ARTE*.

V rodbinski liniji, ki poteka po deblu drevesa, opazimo nekaj razlik med Kalinom in Schönlebnom. Medtem ko je Kalin linijo začel z Adolfom I. in zaključil v dvajseti generaciji s knezom Janezom Vajkardom, je Schönleben začel z anonimnim očetom Adolfa I., ki naj bi bil rojen okrog leta 950, in kneza Janeza Vajkarda posledično navedel kot predstavnika enainvajsete generacije.³⁰ Sosledje prednikov je na Kalinovem slikanem rodovniku identično kot v Schönlebnovih delih, razlike pa opazimo v zapisu rodbinskega imena (Auersperg/Aursperg) in neka-

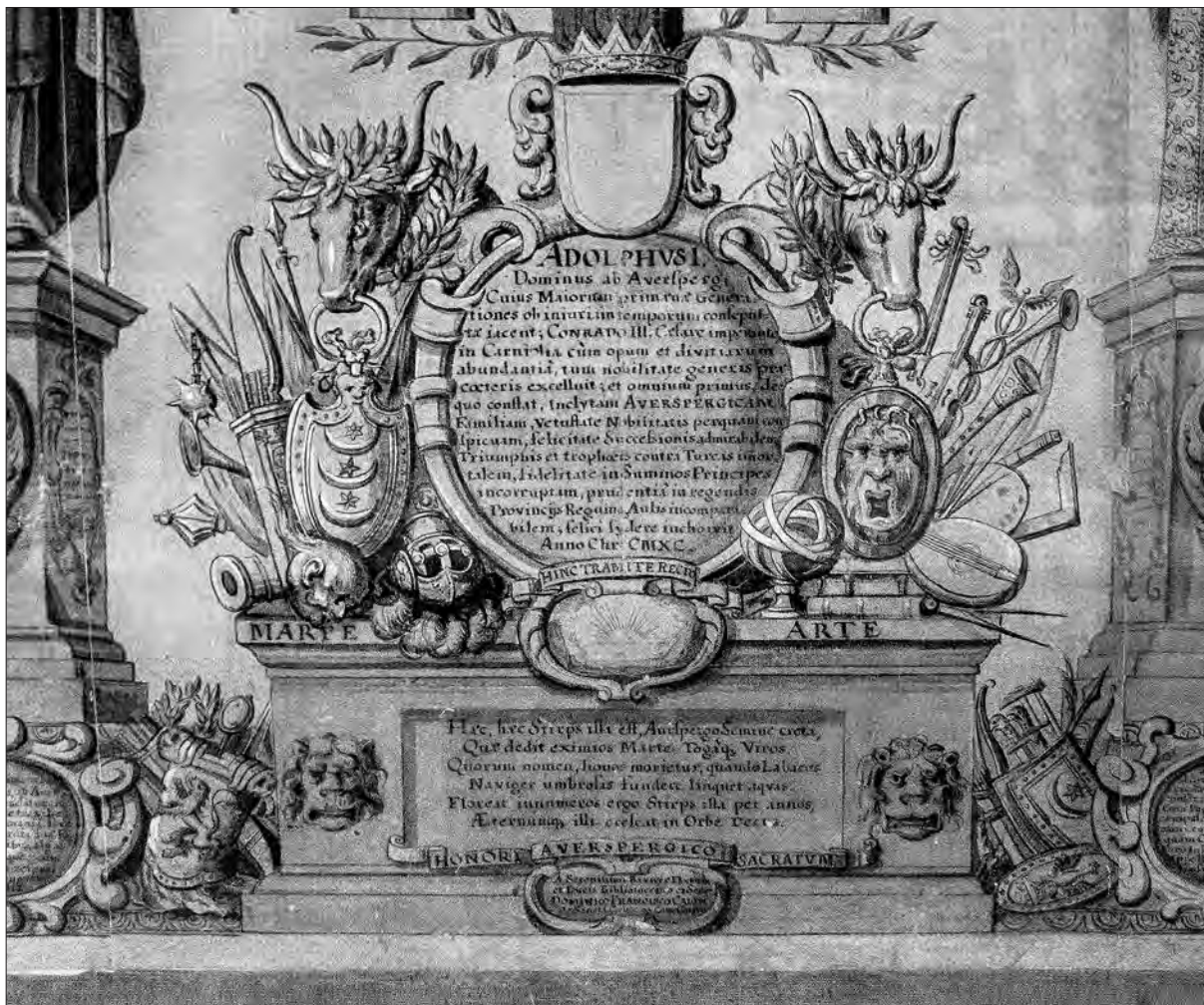
je Kalin naslikal rodovnik velikega formata (1676; gl. Leitner, Zur Genealogie, str. 628, kat. št. 22) in objavil rodbinsko genealogijo (1676); gl. Calin, *Vniversis item Reliquis*.

²⁸ *HONORI AVERSPERGICO SACRATVM. Hæc, hæc Stirps illa est, Aurspergo Semine creta, Quæ dedit eximios Marte Togaque Viros. Quorum nomen, honos morietur, quando Labacus Navigator umbrosas fundere linquet aquas. Floreat innumeros ergo Stirps ista per annos, Æternumque illi crescat in Orbe Decus.*

²⁹ *ADOLPHVS I. Dominus ab Aversperg; Cuius maiorum primæque Generationes ob iniuriam temporum conspultæ iacent; Conrado III. Cæsare imperante, in Carniolia cum opum et divitiarum abundantia, tum nobilitate generis præceteris excoluit; et omnium primus, de quo constat, Inclytam Averspergicam Familiam, Vetustate Nobilitatis perquam conspicuam, felicitate Successionis admirabilem, Triumphis et trophæis contra Turcas immortalem, fidelitate in Summos Principes incorruptam, prudentia in regendis Provincijs Regûme Aulis incomparabilem; felici sydere inchoavit. Anno Chr: CMXC. O legendarnem Adolfu I. gl. Preinfalk, Auerspergi, str. 43; Štih, O začetkih Turjaških, str. 72.*

³⁰ Schönleben, *Genealogia*, str. 2–13.

Slika 3: Dominik Francišek Kalin von Marienberg: Rodovnik rodbine Auersperg, okrog 1666, izrez, zasebna last (foto: Polona Vidmar)

terih osebnih imen (na primer Pillegrinus/Pilgrinus, Mannhelmus/Mannhalmus, Traianus/Trojanus).³¹ Z izjemo kartuše praprednika Adolfa I., iz katere je razvidno samo, da naj bi živel okrog leta 990, je Kalin na kartušah na deblu navedel podatke o rojstvu, smrti in soprogah Auerspergov.³² Nad kartušami in drugimi napisnimi tablicami z imeni članov rodbine je narisal grbovne ščitke, vendar grbov iz neznane razloga ni naslikal. Zadnji vpisani član rodbine je 16. januarja 1659 rojeni Franc Anton (1659–1729), sin grofa Herbarda s Šrajbarskega turna (1613–1669) in nečak kneza Janeza Vajkarda, medtem ko mlajša brata Franca Antona, Janez Herbard (1660–pred

1691) in Ditrih (1662–1706), nista več navedena.³³ Najbolj okrašene in največje kartuše v zgornjem delu so namenjene knezu Janezu Vajkardu in njegovima bratoma, Volfu Engelbertu in Herbardu.

Rodovno deblo je ob straneh dopolnjeno z likovnimi upodobitvami. Na podstavkih ob straneh sarkofaga je Kalin upodobil portrete cesarjev Friderika III., Ferdinanda III. in Leopolda I. ter papeža Klementa VIII. Izbor portretirancev je temeljil na dobrih delih, ki so jih namenili rodbini Auersperg in jih je Kalin zapisal na kartuše. Cesar Friderik III. naj bi okrog leta 1463 Janezu VIII. in Engelhardu zaradi zvestobe in izjemnih zaslug podelil naziv dednega maršala na Kranjskem (sl. 4).³⁴ Papež Klement VIII.

³¹ Prim. prav tam, str. 2–9.

³² Za Adolfove naslednike je na primer zapisal: *CONRADVS I. Dominus ab Aversperg, natus Anno 1045. Obijt 1081. Vxor Barbara Ioannis de Finckenberg Filia; CONRADVS II. Dominus ab Aversperg, natus Anno 1068. Obijt An: 1107. Vxor Catharina Liebera Nobilis de Sannegkb; PILLEGRINVS II. Dominus ab Aversperg natus Anno 1090. Obijt 1160. Vxor Elisabetha Harrindi Marescalli de Wildon Filia.*

³³ O grofu Herbardu s Šrajbarskega turna ter njegovih sinovih Francu Antonu, Janezu Herbardu in Ditrihu gl. Preinfalk, *Auerspergi*, str. 421, 433–434, 446, 452, 568.

³⁴ *FRIDER. IV. Rom: Imp: Semp. Aug. IOANNI VIII. et ENGLHARD Dominis ab Aversperg ob eximiam fidem et singularia merita omnium primus munia Supremorum Hered: Province Marescall: et Cam. confert circa An: MCDLXIII.* Cesar Fri-

Slika 4: Dominik Francišek Kalin von Marienberg: Rodovnik rodbine Auersperg, okrog 1666, izrez, zasebna last (foto: Polona Vidmar)

je leta 1593 Andreju baronu Auerspergu čestital za nepozabno zmago nad osmanskim *archistrategom* Hasan pašo v bitki pri Sisku.³⁵ Cesar Ferdinand III. je Janeza Vajkarda grofa Auersperga, dvornega mojstra in vzgojitelja prestolonaslednika Ferdinanda IV., zaradi njegovih zaslug leta 1654 povzdignil v kneza in mu podelil vojvodstvo Münsterberg v Šleziji.³⁶

derik III. je naziv dednih maršalov na Kranjskem januarja 1463 podelil bratom Janezu (III.), Juriju (V.) in Viljemu (II.), februarja 1463 pa je bratom in njihovem stricu Engelhardu dovolil, da zgradijo in utrdijo grad Šumberk; gl. Preinfalk, *Auerspergi*, str. 73.

³⁵ CLEMENS Huius Nom: P. VIII. ANDREÆ Lib: Bar: ab Aversperg ob memorabilem illam Victoriam ad Sissekum in partibus Chroatiae de Hassano Bassa Archistratego Turci feliciter reportatam litteris hurianissimè congratulatur. Anno Domini MDXCIII. O baronu Andreju Turjaskem in bitki pri Sisku gl. nazadnje Preinfalk, Grad Turjak, str. 58–59.

³⁶ FERDIN. III. Rom: Imp: Semp: Aug: IOANNEM WEICARDVM Comitem ab Aversperg Supremum Ferd: IV. Roman: Regis Aule Praefectum, ob singularia merita, Ratisbonae in publicis Procerum Comitij PRINCIPEM Sac. Romani Imperij

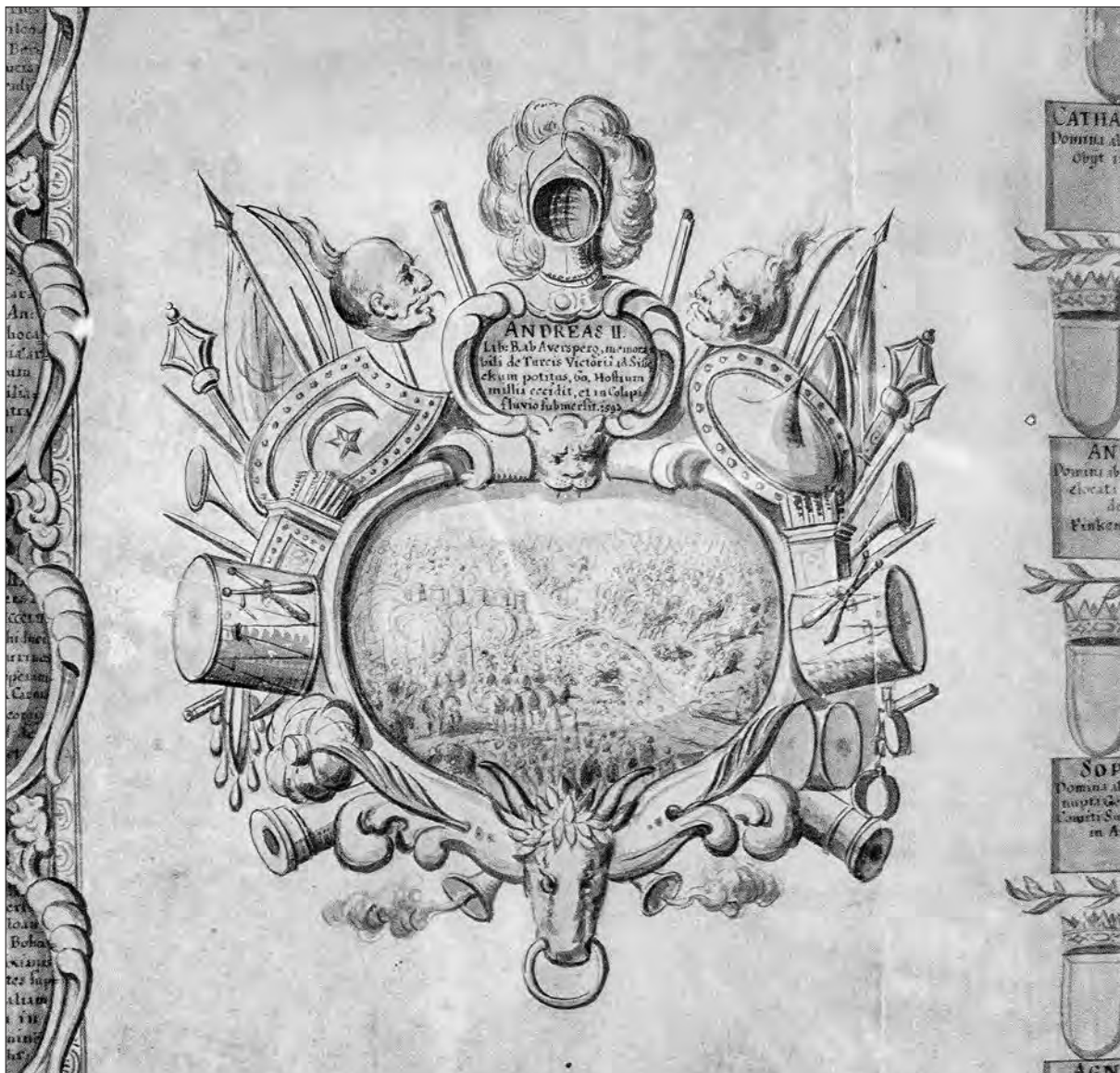

Slika 5: Domenicus Custos: Cesar Friderik III., 1599 (Wikipedia)

Cesar Leopold I. pa je leta 1660 sprejel dedni poklon kranjskih deželnih stanov, potrdil Volfa Engelberta grofa Auersperga za deželnega glavarja ter ga zaradi njegove modrosti in spretnosti sprejel v tajni svet.³⁷ Pri zasnovi celopostavnih portretov se je Kalin oprl

creat, cumque Ducatu Münsterbergico in Silesia donat. Anno Salutis MDCLIV. O povzdignitvi Janeza Vajkarda Auersperga med kneze septembra 1653 in podelitvi šlezjskega vojvodstva Münsterberg leta 1654 gl. Preinfalk, Auerspergi, str. 232–234, 237–238; prim. Mecenseffy, Im Dienste dreier Habsburger, str. 392–393.

³⁷ LEOPOLDVS Rom: Imp: Semp: Aug: Labaci à Proceribus Carniolie Homagium excipiens WOLFGANGVM ENGELBERT Sac: Rom: Imp: Comitem ab Aversperg in Supremo Provinciae Capitaneatu confirmat eundemque ob eximiam prudentiam et dexteritatem ad Secretiora Consilia actualiter adsciscit. Anno Christi MDCLX. Vloga Volfa Engelberta, ki je bil kranjski deželni glavar v letih 1649–1673, med poklonitvijo deželnih stanov v Ljubljani septembra 1660 je opisal Janez Vajkard Valvasor. Volf Engelbert je 6. septembra 1660 cesarja slovesno sprejel na meji med Koroško in Kranjsko, naslednjega dne pa še v slavnostnem šotoru v bližini Ljubljane. 9. septembra 1660 je cesarja povabil v knežji двореc in ga naslednjega dne spremljal na plovbi po Ljubljani. 12. septembra je Volf Engelbert pripravil banket in predstavo za ves dvor, med poklonom 13. septembra pa je bil prvi, ki je smel cesarju poljubiti roko. Ker zaradi funkcije deželnega glavarja ni mogel opraviti vloge dednega maršala in dednega komornika, je prvo prepustil bratu Herbardu, drugo pa bratruncu Janezu Andreju. Navzoč je bil tudi Janez Vajkard knez Auersperg s soprogo; gl. Valvasor, *Die Ehre*, X, str. 370–386.

Slika 6: Dominik Frančišek Kalin von Marienberg: Rodovnik rodbine Auersperg, okrog 1666, izrez, zasebna last (foto: Polona Vidmar)

na grafike, od katerih je mogoče nedvomno identificirati bakrorez Domenicus Custosa po portretu cesarja Friderika III. v Španski dvorani gradu Ambras, ki je bil leta 1599 objavljen v Augsburgu (sl. 5).³⁸ Cesar Friderik III. je upodobljen v ornatu s hermelin-skim ovratnikom, žezlom in vladarskim jabolkom.³⁹ V ornatu, s tiaro in palico je upodobljen tudi papež Klement VIII., v desnici pa drži bulo, verjetno pismo, s katerim naj bi leta 1593 Andreju Turjaškemu čestital za zmago pri Sisku. Cesarja Ferdinand III.

in Leopold I. sta upodobljena v oklepu in plašču, s cesarsko krono, vladarskim jabolkom in poveljniško palico oziroma žezlom.

Nad portretoma cesarja Ferdinanda III. in papeža Klementa VIII. je Kalin v kartuši upodobil bitko pri Sisku in jo obdal z osmanskimi militarijami (sl. 6). V spodnjem delu je naslikal heraldičnega tura s pozavnami, ki jih je povzel po atributu personifikacije *Fame* in opremil z bojnim dimom, ki se dviga iz glasbil. V zgornjem delu je manjša kartuša z napisom, ki je posvečen Andreju II. Auerspergu.⁴⁰ Kot pen-

³⁸ Henning, *Tirolensium Principum Comitum /.../ Genuinae Eicones*, sl. 17. Nemški prevod je leta 1623 založil Custosov naslednik Wolfgang Kilian; gl. Henning, *Tirolensium Principum Comitum*, sl. 17.

³⁹ O portretu v Španski dvorani gradu Ambras in na Custosovi grafiki gl. Scheicher, *Der Spanische Saal*, str. 64–65.

⁴⁰ *ANDREAS II. Lib: B. ab Aversperg, memorabili de Turcis Victoria ad Sisseckum potitus, 60. Hostium millia cecidit, et in Colapi fluvio submersit. 1593. O Andreju in bitki pri Sisku gl. Preinfalk, Auerspergi*, str. 83–84.

dant bitki pri Sisku je v desni kartuši, nad portretoma cesarjev Friderika III. in Leopolda I., upodobljena z osmanskimi militarijami obrobljena kartuša z bitko pri Budačkem. Napis slavi Herbarda VIII. Auersperga in njegovo junaško smrt v bitki.⁴¹ Bitki sta naslikani poenostavljeno z množicami konjenikov, kljub temu pa je pri Sisku poudarjena Kolpa, medtem ko so v ozadju naslikani osmanski šotori.

Nad bitkama je Kalin upodobil medaljona, v katerih je izpisal grofije, mesta in gradove, ki jih je rod bina posedovala na Kranjskem, v Slovenski marki in Istri, ter kneževine, grofije, mesta in gradove, ki so jih Auerspergi posedovali v Avstriji, Šleziji in Rimskem cesarstvu. Vsak medaljon sestoji iz trinajstih povezanih draguljev v zunanjem in devetih v notranjem krogu. V heraldično desnem, »kranjskem« medaljonu je samo eden od draguljev prazen, na zgornjih dveh pa sta napisana grad Turjak ter mesto, grad in gospostvo Kočevje. Za datacijo rodovnika bi lahko bila pomembna vpisa gospostva Pazin, ki ga je knez Janez Vajkard 24. maja 1665 kupil za umrlim grofom Porcio, in gospostva Paz, ki ga je knez leta 1666 kupil od grofov Barbo.⁴² V heraldično levem medaljonu so samo štirje dragulji opremljeni z napisi, ki navajajo vojvodstvi Münsterberg in Frankenstein (Ziębice in Żąbkowice Śląskie), pokneženo grofijo Tengen ter grad in gospostvo Purgstall. Iz rodovnika ni razvidno, zakaj so drugi dragulji ostali prazni.

V višini generacije Pankraca II. (1441–1496), čigar brat Volker (1443–1508) je ustanovil avstrijsko linijo,⁴³ je Kalin heraldično levo naslikal baronski grb z napisom *LINEA AVSTRIACA* in heraldično desno grofovski grb šumberške linije z napisom *LINEA SCHOENBERGICA*.⁴⁴ Grba sta obdana z lovorovim vencem. Knežji grb, ki ga nosijo štirje orli z razprostrtimi krili, je upodobljen v zgornjem delu rodovnika. Na sredini zgoraj putta držita knežji klobuk in kolano Reda zlatega runa nad kartušo z imenom in naslovi prvega kneza, Janeza Vajkarda Auersperga. Ta je bil v prestižni red sprejet leta 1650.⁴⁵ Drugi napis in upodobitve v zgornjem delu rodovnika niso več berljivi ali ohranjeni. Ob straneh rodovnik obdajata s polkrožnimi motivi okrašeni liniji, s kartušami, v katerih so zabeležena pomembna dejanja dvainpetdesetih članov rodbine; prvotno jih je bilo verjetno več, saj so v zgornjem delu kartuše uničene.

Za razliko od drugih slikanih genealogij Kalin

rodovnika Auerspergov ni datiral. Datacija je problematična, saj lahko kot *terminus post quem* za nastanek opredelimo nakup istrskih gospostev Pazin (1665) in Paz (1666), vendar genealoški podatki segajo samo do Franca Antona (1659), čeprav so bili do leta 1666 rojeni še številni otroci, tudi sinova in hčeri kneza Janeza Vajkarda.⁴⁶ Rodovnik je nedvomno nastal po letu 1663, ko je knez Janez Vajkard od nadvojvode Sigmunda Franca Tirolskega kupil grofijo Tengen, ki jo je cesar Leopold I. še istega leta povzdignil v državno neposredno pokneženo grofijo.⁴⁷ Kot poknežena grofija je omenjena v naslikanem medaljonu z »dragulji« Auerspergov. Povzdignitev grofije, s katero je bil knez Janez Vajkard sprejet v kolegij državnih knezov, bi lahko bila povod za naročilo reprezentativnega slikanega rodovnika.⁴⁸ Zaradi poudarka knežje linije, ki je upodobljena na deblu, čeprav ni bila majoratna, ter upodobitev knežjega klobuka in Reda zlatega runa smemo domnevati, da je rodovnik naročil knez Janez Vajkard. Na grad Turjak bi rodovnik lahko prišel kot darilo kneza bratrancu Janezu Andreju ali njegovemu sinu grofu Volfu Engelbertu (1641–1709), vendar o tem ni podatkov. Manj verjetno je, da je rodovnik naročil eden od lastnikov gradu Turjak, saj bi bila v tem primeru njegova majoratna linija naslikana na sredini. Slikani rodovnik je naveden v zapuščinskem inventarju grofa Janeza Andreja,⁴⁹ ki je umrl 8. oktobra 1664, vendar ne more biti identičen s Kalinovicim, ki je nastal pozneje.

Slikani rodovniki v grajskih zbirkah

V zapuščinskem inventarju Janeza Andreja grofa Auersperga je slikani rodovnik naveden v mali novi sobi gradu Turjak, v kateri so popisali še štiri nove upodobitve letnih časov, sedem portretov grofa, grofice in njunih otrok ter tri druge portrete.⁵⁰ V mali novi sobi so popisali tudi omaro iz orehovine, v kateri so bile shranjene stare listine in drugi spisi iz obdobja od 13. do začetka 17. stoletja.⁵¹ Iz male nove sobe

⁴¹ *HERWARDVS VIII. Liber Baro ab Aversperg, dum ad Wudatsckum contra Turcas fortiter pugnat, à multitudinē hostium oppressus, vitam pro Patriā ponit. 1575.* O bitki pri Budačkem 22. septembra 1575 gl. Radics, *Herbard VIII.*, str. 316–340; Preinfalk, *Auerspergi*, str. 94–98; Preinfalk, »Boj pri Vudački«, str. 189–210.

⁴² O nakupu Pazina in Paz v Istri gl. Preinfalk, *Auerspergi*, str. 236.

⁴³ Prav tam, str. 303–305, 559.

⁴⁴ Za baronski in grofovski grb Auerspergov gl. prav tam, str. 103.

⁴⁵ Maurice, *Le Blazon*, str. 462.

⁴⁶ Gl. Preinfalk, *Auerspergi*, str. 570. Knez je imel v zakonu z Marijo Katarino grofice Losenstein sinove Ferdinanda Franca, rojenega 1655, Franca Karla, rojenega 1660, in Leopolda, rojenega 1663, ter hčere Franciško, Mario Ano, Terezijo in Alojzijo. Njihovi portreti so bili po navedbah Grete Mecen-seffy ohranjeni v dvorcu Losensteinleithen; gl. Mecen-seffy, *Im Dienste dreier Habsburger*, str. 390.

⁴⁷ Preinfalk, *Auerspergi*, str. 233.

⁴⁸ O naročilih slikanih rodovnikov in rodbinskih genealogij ob vzponu na plemiški lestvici, pridobitvi dvorne službe ali podelitvi Reda zlatega runa gl. Vidmar, *Theatrum genealogicum*, str. 34, 50.

⁴⁹ SI AS 309, šk. 1, A-11, Auersperg Janez Andrej, zapuščinski inventar, 3. 3. 1665, str. 269; gl. tudi Komić Marn, *Portretne galerije*, str. 458.

⁵⁰ SI AS 309, šk. 1, A-11, Auersperg Janez Andrej, zapuščinski inventar, 3. 3. 1665, str. 269; gl. tudi Komić Marn, *Portretne galerije*, str. 458–459; Sapač, *Arhitekturnozgodovinski oris*, str. 800, 803.

⁵¹ SI AS 309, šk. 1, A-11, Auersperg Janez Andrej, zapuščinski inventar, 3. 3. 1665, str. 187–247.

sta ohranjena dva od sedmih družinskih portretov, ki sta nastala po naročilu grofa Janeza Andreja.⁵² Iz popisane opreme sklepamo, da je grof Janez Andrej v mali novi sobi uredil rodbinsko *memorio* ter v njej ob starem arhivskem gradivu razstavil družinske portrete in rodbinski rodovnik. Po raziskavah Igorja Sapača bi lahko bila mala nova soba približno 5,5 m dolga in 3,8 m širok prostor v dvonadstropnem severovzhodnem prizidku palacija, v katerem naj bi do leta 1942 hranili tudi leseno skrinjico s steklenim pokrovom z ustrojenima kožama glav Herbarda Auersperga in Friderika Višnjegorskega, ki sta bila ubita v bitki pri Budačkem,⁵³ kar potrjuje tezo o memorialni funkciji sobe. Prostor naj bi imel funkcijo bivalnega prostora oziroma spalnice in je bil s hodnikom povezan z reprezentativno zgodnjebaročno spalnico grajskega gospodarja.⁵⁴ Po ugotovitvah Renate Komič Marn so nekdanjo malo sobo v prvi polovici 20. stoletja po začetniku rodbine imenovali Adolfova soba; predmeti, ki so jih hranili v njej, pa kažejo na njeno vlogo spominske sobe najstarejših in najslavnejših prednikov rodbine.⁵⁵

V naslednjem ohranjenem zapuščinskem inventarju po smrti grofa Volfa Engelberta Ignaca grofa Auersperga leta 1768 slikani rodovnik ni omenjen.⁵⁶ Med letoma 1776 in 1778 je Marija Jožef grof Auersperg naročil portretno galerijo prednikov, ki je vključevala petinštirideset portretov Auerspergov od legendarnega Adolfa I. do naročnika.⁵⁷ Način prezentacije portretov prednikov, za katero so štiri zaporedne in povezane prostore ob zahodni in južni fasadi palacija opremili s stenskimi oblogami iz hrastovine in vanje vstavili celopostavne portrete v naravni velikosti, je Igor Sapač primerjal z družinsko portretno galerijo, ki jo je Janez Ernest II. grof Herberstein uredil na gradu Hrastovec v Slovenskih goricah.⁵⁸

Tudi prezentacijo slikanega rodovnika na gradu Turjak, ki je dokumentirana v zapuščinskem inventarju Janeza Andreja grofa Auersperga leta 1665, smemo primerjati z enim od štajerskih gradov v

lasti grofov Herbersteinov. Po smrti Maksimilijana Sigmunda grofa Herbersteina (1655–1703) so v neimenovani sobi med jedilnico in grofovim studiolom (*Studorio*) v dvorcu Anthal popisali rodovnik rodbine Herberstein (*Der Graff Herbersteinischen Familie Stammen Baumb auf Leinwadt gepapet*).⁵⁹ V sobi so viseli še upodobitvi herbersteinskega sporazuma o dedovanju (*Gräfflich Herbersteinische Erbseinigung*),⁶⁰ šest družinskih portretov, štiri cvetlična tihožitja, štiri različne druge slike, upodobitvi konj, krajini, žanrski sliki, dvanajst različnih majhnih slik, upodobitev Kristusa na križu in štiri majhne krajine na lesu.⁶¹ V sobi je bila tudi omara, v kateri so hranili zemljevid Štajerske Georga Matthäusa Vischerja (1678), zemljevid *Theatrum Bellicum R. et Turc. Imperatorum* iz leta 1685 in štirinajst različnih bakrezov.⁶² Čeprav so v prostoru visele slike z različnimi motivi, je vendarle razvidno, da je grof Maksimilijan Sigmund ustvaril ikonografsko soodvisnost med rodovnikom, družinskimi portreti in upodobitvama iz rodbinske preteklosti. V isti kontekst pa bi smeli prišteti Vischerjev zemljevid Štajerske, saj je prikazoval območje, na katerem je imela rodbina večino svojih posesti, za njegovo pripravo in izdajo pa je bil zaslužen tedanji deželni glavar, Janez Maksimilijan II. grof Herberstein. Poudarek na rodbinski preteklosti in njenih štajerskih posestih je bil v sosednji jedilnici umeščen v širši geografski, vladarski in religiozni kontekst, saj so v njej med drugim viseli velik zemljevid sveta z označenimi nebesnimi sferami, dvanajst koloriranih upodobitev mest in tlorisov, portreti cesarja Leopolda I., kralja Jožefa in nadvojvode Karla ter Jezusov rodovnik, naslikan na papir.⁶³

Ob prezentacijah rodovnikov s portreti in družinskimi memorabilijami v reprezentativnih bivalnih prostorih pa v nekdanjih notranjeavstrijskih deželah zasledimo tudi postavitve rodovnikov v slavnostne dvorane. Po smrti Jurija Friderika grofa Sauerja leta

⁵² Po mnenju Renate Komič Marn sta ohranjena portret soproge Janeza Andreja Ane Elizabete, rojene baronice Lamberg (1621–1668), in sina Janeza Vajkarda (1646–1649); gl. Komič Marn, *Portretne galerije*, str. 458–464.

⁵³ Zaradi štirinajstih slik in rodovnika v majhnem prostoru je Igor Sapač menil, da je v zapuščinskem inventarju morda prišlo do napake in so vanj vključili tudi slike iz sosednje zahodne sobe, ki je dolga približno 7,5 m; gl. Sapač, *Arhitekturnozgodovinski oris*, str. 799, 803.

⁵⁴ Prostor je na tlorisu označen s številko 1.15; gl. Sapač, *Arhitekturnozgodovinski oris*, str. 908, 911–912.

⁵⁵ Komič Marn, *Portretne galerije*, str. 486.

⁵⁶ SI AS 309, šk. 6, A-85, Volf Engelbert Ignac, zapuščinski inventar, 28. 9. 1768, str. 52–55, 112–114.

⁵⁷ Komič Marn, *Portretne galerije*, str. 473–490. Leta 1776 je v Ljubljani brez navedbe avtorja izšla rodbinska genealogija Auerspergov; gl. *Arbor genealogicus*.

⁵⁸ Sapač, *Arhitekturnozgodovinski oris*, str. 826. O portretni galeriji v gradu Hrastovec gl. Košak, *Slikarske zbirke* (2014), str. 59–60, 67; Košak, *Slikarske zbirke* (2015), str. 110–119.

⁵⁹ O slikanih in grafičnih rodovnikih Herbersteinov gl. Vidmar, *Theatrum genealogicum*, str. 32–49. Tudi Maksimilijan Sigmund je naročil enega od rodovnikov, ki je bil natisnjen v Gradcu leta 1673; gl. Vidmar, *Theatrum genealogicum*, str. 42.

⁶⁰ Oljni sliki z upodobitvijo sporazuma o dedovanju sta verjetno identični s tistima, ki ju hranijo na gradu Herberstein (inv. št. B 71 in brez inv. št.). Na obeh so upodobljeni bratje Jurij, Hans, Sigmund in Viljem baroni Herberstein. Na prvi je napis, iz katerega izvemo tudi leto sporazuma: *Herr Georg Herr Hans Herr Sigmund Herr Wilthbalbm die getrewe ainige gebrueder Freyherrn zu Herberstain, 1519*. Druga je opremljena z napisom: *Die all vier Freyherrn zu Herberstain Neyperg und Guettenhag Erbcamrer und Trugsäß in Khärndten lebten in verwunderlichem einigkhait*.

⁶¹ StLA, Landrecht, Herberstein Graeffliche Familie (26), K. 401, H. 2, Maximilian Sigmund Graf Herberstein, Nachlassinventar, 24. 7. 1704, fol. 162r–162v.

⁶² StLA, Landrecht, Herberstein Graeffliche Familie (26), K. 401, H. 2, Maximilian Sigmund Graf Herberstein, Nachlassinventar, 24. 7. 1704, fol. 162v–163r.

⁶³ StLA, Landrecht, Herberstein Graeffliche Familie (26), K. 401, H. 2, Maximilian Sigmund Graf Herberstein, Nachlassinventar, 24. 7. 1704, fol. 161v.

Slika 7: Grad Šrajbarski turn, arkadni hodnik v nadstropju južnega trakta, sedemdeseta leta 19. stoletja (NUK, Slikovna zbirka, Gr III 1132)

1695 so v slavnostni dvorani gradu Borl ob drugih slikah popisali sedem celopostavnih portretov Sauerjev ter pet rodovnikov rodbin Sauer in Trauttmansdorff.⁶⁴ Pred letom 1833 je bila borlska dvorana izropana, saj je ptujski kurat Simon Povoden tedaj zapisal, da so vandali uničili dvorano, ki je bila nekoč okrašena z enainosemdesetimi portreti članov rodbine Sauer in rodovnikom.⁶⁵ Na gradu Šrajbarski turn so bili družinski portreti in rodovnik Auerspergov v sedemdesetih letih 19. stoletja razstavljeni v

arkadnem hodniku v nadstropju južnega trakta.⁶⁶ Po fotografiji se zdi, da je šlo za slikan rodovnik v tehniki olja na platno, ki bi lahko bil naslikan po vzoru Kalinovega rodovnika s Turjaka (sl. 7).

Kot primer »idealne« povezave med portreti prednikov, historičnimi upodobitvami, ki so vizualizirale rodbinsko preteklost, in slikanim rodovnikom lahko navedemo galerijo prednikov v münchenski rezidenci, ki jo je dal v letih 1726–1730 urediti volilni knez Karel Albreht Bavarski.⁶⁷ Rodovnik z naslovom

⁶⁴ Za podatek se zahvaljujem kolegici dr. Tini Košak; gl. tudi Hernja Masten, Rodbina Sauer, str. 83.

⁶⁵ Vnuk, Grad Borl, str. 28.

⁶⁶ Za opozorilo na fotografijo arkadnega hodnika s portreti in rodovnikom se zahvaljujem dr. Tini Košak. Fotografijo je objavila Režek Kambič, Grad Šrajbarski turn, str. 66.

⁶⁷ Seelig, Die Ahnengalerie, str. 253–327.

GENEALOGIA AVGVSTÆ GENTIS DOMVSQVE BOICÆ, ki je bil naslikan v letih 1730–1731,⁶⁸ je umeščen na sredino vzdolžne stene dvanajstosne galerije. Rodovnik krona personifikacija *Bavariæ*, na nasprotni steni pa je nameščen portret legendarnega praprednika Theoda, ki ga krona personifikacija *Fame*, spremljata pa ga portreta cesarjev Karla Velikega in Ludvika Bavarskega. Na stropu so bile nameščene slike na platno; upodobitev na sredini (nad rodovnikom in Theodovim portretom) prikazuje slovesnost ob ustanovitvi Reda sv. Jurija 29. aprila 1729, neohranjeni sliko na straneh pa sta verjetno upodabljali podelitev vojvodine Bavarske v fevd legendarnemu Theodu po letu 508 in izvolitev Ludvika Bavarskega za rimsko-nemškega kralja leta 1314.⁶⁹ Na stene Galerije prednikov so namestili rodbinske portrete, ki so jih v poznejših stoletjih dopolnjevali, tako da je v obstoječi postavitvi sto enainvajset portretov. V plemiških rezidencah nekdanje Notranje Avstrije ne zasledimo tako kompleksnega slikarskega programa z umestitvijo rodovnika na sredino prostora, kot je ohranjen v rezidenci Wittelsbachov v Münchnu.

Slikani rodovniki Dominika Frančiška Kalina

Vizualizacije genealoških podatkov v mediju slikarstva, s katerimi je novoveško plemstvo reprezentativno prikazovalo svojo družbeno vlogo in aspiracije,⁷⁰ so slabo raziskane.⁷¹ Ker so zgodnjenovoveške genealogije in vizualizacije genealoških podatkov med drugim odslikavale konkurenco med starim in novim plemstvom, so v želji po dokazovanju starosti rodbine legendarne prednike iskali tudi v antičnem Rimu ali Troji⁷² ali pa so posegli vse do Adama.⁷³ Za tovrstne konstrukte je bil učeni cesarski genealog in historiograf Dominik Frančišek Kalin nadvse primeren, vendar se poznavanje njegovega opusa pogloblja šele v zadnjih letih. Friedrich W. Leitner je v seznamu Kalinovih del navedel pet slikanih rodovnih debel za cesarja Leopolda I. (1666, 1667, 1671, 1673)⁷⁴ in slikana rodovnika za Jurija Ludvika grofa Sinzendorfa (1676) ter Franca Antona kneza Porcio

(1677).⁷⁵ V poznejših raziskavah je bil objavljen še rodovnik za cesarja Leopolda I. (1667),⁷⁶ ki je hranjen v javni zbirki, tako kot rodovniki, ki jih je v seznamu Kalinovih del navedel Leitner. V zasebni lasti pa so bili evidentirani še Kalinovi slikani rodovniki za grofa in od 1684 kneza Gundakarja Dietrichsteina (1672 in 1675),⁷⁷ grofa in od 1687 kneza Pavla Esterházyja (1677),⁷⁸ Ferdinanda Bonaventuro grofa Harracha (1678)⁷⁹ ter salzburškega nadškofa Maksimilijana Gandolfa grofa Kuenburga (1681).⁸⁰

Ob primerjavi z doslej znanimi Kalinovimi rodovniki se izkaže, da je rodovnik Auerspergov najstarejši med njegovimi slikanimi rodovniki velikega formata in da je Kalin z njim razvil koncept, ki ga je v naslednjih letih dopolnjeval in prilagajal željam naročnikov po najustreznejšem izvoru rodbine. Kmalu po rodovniku Auerspergov je Kalin cesarju Leopoldu I. ob poroki z infantinjo Margareto Terezijo leta 1666 predložil 295 x 162,2 cm velik rodovnik *GENEALOGIA HABSPVRGO AVSTRIACA ET AVSTRILACO HISPANICA*, naslikan s tempero in zlatimi napismi.⁸¹ Ob naslonitvi na historiografe, ki jih je navedel v napisu,⁸² je rodovno deblo začel z legendarnim frankovskim kraljem Faramundum iz Troje in Sikambrije ter ga zaključil s portretoma Leopolda I. in Margarete Terezije.⁸³ Kalinova signatura je podobna kot na rodovniku Auerspergov: *Studio et Zelo Ser:mi Bavariæ Elect. Bibliothecarij et Secretarij Dominici Francisci Calin Goritiensis An: MDCLXVI*. Sorodna je tudi zasnova v spodnjem delu rodovnika, saj drevo raste iz zaprtega sarkofaga, ki ga levo in desno spremljata kartuši z napismi o izvoru Habsburžanov. Namesto štirih portretov sta na podstavkih samo celopostavni upodobitvi frankovskega kralja Klodvika I. Velikega in cesarja Rudolfa I. Habsburškega, ob njiju pa sta kartuši z napisoma in upodobitvama trojanskega konja in reševanja Anhiza iz goreče Troje, ki z ovalno obliko spominjata na upodobitvi bitk pri Sisku in Budačkem. Na mestu, kjer sta na rodovniku Auerspergov upodobljena medaljona z rodbin-

⁶⁸ Prav tam, str. 254–255.

⁶⁹ Prav tam, str. 253.

⁷⁰ Prim. Seitschek, Adel und Genealogie, str. 86.

⁷¹ Za pregled slikanih rodovnikov na Slovaškem in Madžarskem gl. Oros, Šišmiš, *Rodové postupnosti*.

⁷² Za rimski in trojanski izvor Habsburžanov gl. Lhotsky, Apis Colonna, str. 186–225; Seitschek, Adel und Genealogie, str. 81–83; prim. Vocelka in Heller, *Die Lebenswelt*, str. 132–137.

⁷³ Gl. na primer slikani rodovnik grofov Esterházy iz let okrog 1670; Berényi, Domini de Salamon-Watha, str. 20; Galavics, Die frühen Porträts, str. 115; Oros, Šišmiš, *Rodové postupnosti*, str. 126.

⁷⁴ Po pregledu originalov ugotovimo, da enega rodovnika z letnico 1666 in tistega z letnico 1671, ki ju je Leitner navedel pod kataložkima številka 8 in 12, ne moremo uvrstiti med rodbinske rodovnike v ožjem smislu. Rodovnika s kataložko številko 10 in letnico 1667 pa zaradi načina hrambe ni bilo mogoče preveriti; za vseh pet gl. Leitner, Zur Genealogie, str. 626–629, kat. št. 7–8, 10, 12, 14.

⁷⁵ Prav tam, str. 628–629, kat. št. 22, 24.

⁷⁶ Pelc, *Theatrum humanum*, str. 115–118.

⁷⁷ Vidmar, *Theatrum genealogicum*, str. 49–61.

⁷⁸ Berényi, Domini de Salamon-Watha, str. 20, 45; Galavics, Die frühen Porträts, str. 117–118.

⁷⁹ Müller, Habsburgischer Adel, str. 105–106; Zedinger, Harrachsche Ahnenrolle, str. 42, kat. št. 1.14; Polleroß, *Die Kunst der Diplomatie*, str. 165–166.

⁸⁰ Brandhuber, Trias colossea, str. 17–21.

⁸¹ Albertina, Dunaj, inv. št. 44230; gl. tudi Leitner, Zur Genealogie, str. 626, kat. št. 7.

⁸² Kalin je navedel Johannes Trithemiusa, Franza Guillimana, Wolfganga Laziusa, Hieronymusa Henningesa, Hieronymusa Gebwillerja, Jakoba Mennela, Eliasa Reusnerja in Theoderica (Thierryja) Piesporda. Za njihova dela gl. Lhotsky, Apis Colonna, str. 205–208, 212–213, 220–221, 226–227, 238–243; Coreth, *Österreichische Geschichtsschreibung*, str. 33, 25, 50–51, 156.

⁸³ Za teorije o trojanskem izvoru Habsburžanov gl. Lhotsky, Apis Colonna, str. 203–222; Coreth, *Österreichische Geschichtsschreibung*, str. 32–35.

skimi posestmi, sta na rodovniku Habsburžanov iz 57 oziroma 59 grbov sestavljena medaljona, ki upodobljata grbe Habsburžanov in njihovih soprog ter Habsburžank in njihovih zakonskih partnerjev. Na kartuši s šumberško in avstrijsko linijo na rodovniku Auerspergov spominjata tudi kartuši Ferdinanda I. in Karla I. v zgornjem delu rodovnika Habsburžanov, samo da sta zaradi kron in puttov neprimerno bogatejši. Upodobitve v zgornjem delu rodovnikov je težko primerjati, saj je rodovnik Auerspergov na tem mestu preveč uničen, kljub temu pa lahko ugotovimo, da je Kalin koncept zgornjega dela dopolnil s portretoma cesarja Leopolda I. in njegove soproge Margarete Terezije ter njunima grboma, ki ju nosijo puttji grbonosci s pozavnami. Ob straneh rodovnika Habsburžanov sta lovorovi kiti s po enaindvajsetimi kartušami z grbi dežel Svetega rimskega cesarstva in Španije. K videzu dragocenosti pripomore tudi bordura iz lovorovih vencev, ornamentalnih motivov in groteskni mask, v katero je na straneh vstavljenih osemnajst deviz cesarjev in kraljev na heraldično desni strani ter osemnajst deviz legendarnih grofov iz rodbine Habsburg na heraldično levi strani.

Nadaljnji razvoj kompozicije lahko na rodovniku Habsburžanov spremljamo od Rudolfa I. do Leopolda I., ki ga je po Kalinovem osnutku v baker vrezal Johann Martin Lerch na Dunaju in je bil izdan ob rojstvu prestolonaslednika Ferdinanda Vencija Jožefa *GENEALOGIA HABSPVRGO-AVSTRILACÆ DOMVS RVDOLFO PRIMO ROMANORVM IMPERATORE COMITE HABSPVRGICO DEDUCTA* (1667).⁸⁴ Edini znani izvod bakroreza, ki meri 143 x 76,9 cm, je ohranjen v grafični zbirki Janeza Vajkarda Valvasorja.⁸⁵ Po mnenju Milana Pelca je bil bakrorez namenjen ozkemu krogu plemstva, ki je bilo blizu dvoru, Valvasor pa naj bi ga dobil s pomočjo svojih dunajskih zvez.⁸⁶ Rodovnik z zaprtim sarkofagom, napisno kartušo, obdano z vojaškimi trofejami in štirimi ženskimi personifikacijami na podstavkih, spominja na prvoten Kalinov koncept oziroma na rodovnik Auerspergov. Ženske figure personificirajo vladarske kreposti habsburške hiše: *Iustitia* drži v rokah kraljevsko krono in tehtnico, *Pietas* cesarsko krono, žezlo in križ, *Religio* škofovsko mitro in kadilnico, *Prudentia* pa ogledalo, kačo in vojvodski klobuk.⁸⁷ Na deblu je posebej po-

udarjena kartuša kralja Filipa I. Lepega, nad katero je v srčastem ščitu kvadriran grb s habsburškim levom in kastiljskim stolpom ter napisom *SEMPER AVSTRILACÆ*. Kartuša Filipovega mlajšega sina Ferdinanda I. je upodobljena heraldično desno in dopolnjena z orlom, ki drži ščit z napisom *VELLVS AVSTRILACVVM* in grbi dežel Svetega rimskega cesarstva. Kartuša Karla V. kot utemeljitelja španske linije je naslikana heraldično levo, ob njej pa je orel, ki drži ščit z napisom *VELLVS HISPANICVVM* in grbi dežel kraljevine Španije. V zgornjem delu rodovnika sta portreta Leopolda I. in Margarete Terezije v ovalnih medaljonih, obdanih z lovorjem, med katerima je majhna kartuša z imenom prestolonaslednika, ki je bil rojen 28. septembra 1667. Ob portretih držita putta grba portretirancev, obdana z Redom zlatega runa ter okronana z vojvodskim klobukom in kraljevsko krono, medtem ko je prav na vrhu dvojni orel z žezlom, mečem, cesarsko in kraljevo krono ter vojvodskim klobukom. V borduro rodovnika je Kalin vključil štiriinpetdeset portretov cesarjev, kraljev in nadvojvod iz hiše Habsburžanov ter njihove devize. Na heraldično desni strani se sosledje začne z Rudolfom I. in zaključí s Filipom I. Lepim, na heraldično levi pa se začne s cesarjem Karlom V. in zaključí s španskim kraljem Filipom VI. Sedemindvajset portretov Habsburžanov v heraldično desni vrsti in osemnajst portretov v levi vrsti je Kalin kopiral po bakrorezih Wolfganga Kiliiana, ki so bili leta 1623 objavljeni v Augsburgu.⁸⁸

Leta 1673 je Kalin rodovnik iz leta 1667 malenkostno spremenil v zgornjem delu in ga prilagodil poroki Leopolda I. z nadvojvodinjo Klavdijo Felicito Tirolsko.⁸⁹ Edini znani izvod koloriranega bakroreza, ki je nalepljen na platno v velikosti 148 x 81 cm, je ohranjen v Koroškem deželnem muzeju (Landesmuseum für Kärnten) v Celovcu (sl. 8).⁹⁰ Po primerjavi z rodovnikom iz leta 1667 ugotovimo, da je v posvetilnem napisu na sarkofagu spremenjeno ime cesarjeve soproge, nekdanji vojvodski klobuk na napisni kartuši Klavdije Felicite je zamenjan s cesarsko krono, namesto imena prestolonaslednika je navedeno *Spes Augusta*, portret cesarice Margarete Terezije pa je nadomestil portret cesarice Klavdije Felicite. Kalinova osnutka za bakroreza iz let 1667 in 1673 verjetno nista ohranjena, oba bakroreza pa sta opremljena z njegovo signaturo: *Serenissimi Bavariæ Electoris Bibliothecarius Dominicus Franciscus Calin de Sancta Cruce, Operis huius Inventor*.

⁸⁴ Pelc, *Theatrum humanum*, str. 117.

⁸⁵ *Vnderschildliche Schild vnd Wappen*, kat. št. 16–18.

⁸⁶ Pelc, *Theatrum humanum*, str. 118.

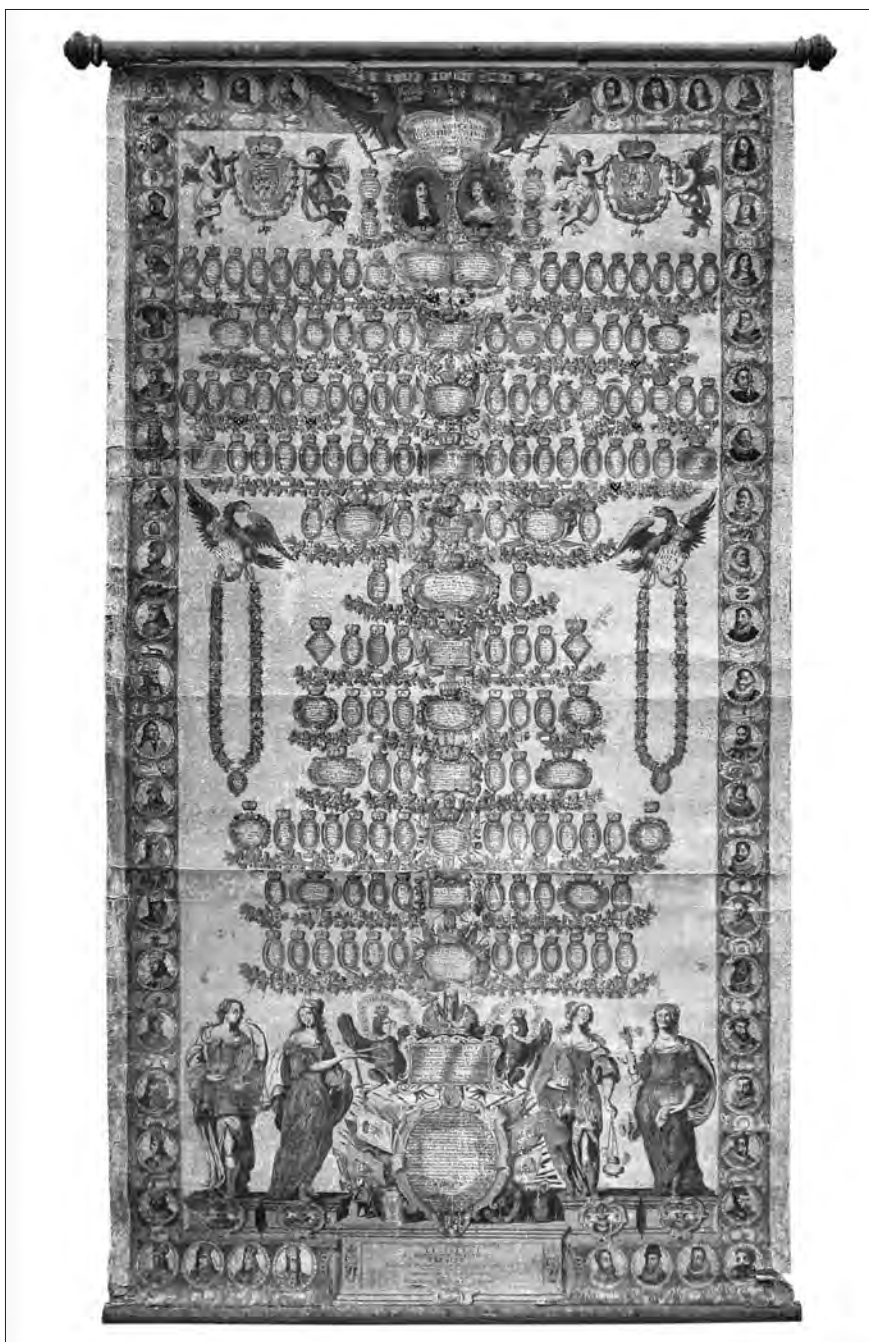
⁸⁷ V genealogiji rodbine Pfalz-Neuburg, ki jo je Kalin napisal leta 1677 ob poroki cesarja Leopolda I. z Eleonoro Magdaleno Terezijo Pfalz-Neuburg, je vladarske kreposti Habsburžanov takole obrazložil: *AUGUSTEQUE AVSTRILACÆ DOMUI, quam PIETAS fundavit, quam JUSTITIA fulcit, & quam RELIGIO tuetur /.../. Na Prudentio pa se po Kalinu nanaša Leopoldova deviza CONSILIO ET INDUSTRIA: /.../ SACRATISSIMAM MAJESTATEM TUAM, à cujus CONSILIO ET INDUSTRIA tot Regnorum Populorumque Salus dependet /.../; gl. Calin, *Gentilitius Honos*, s. p. O tradicionalnem kanonu vladarskih kreposti gl. Vocelka in Heller, *Die Lebenswelt*, str. 128–132.*

⁸⁸ Kilian, *Serenissimorum Austriae Ducum*.

⁸⁹ Leitner, *Zur Genealogie*, str. 627, kat. št. 14.

⁹⁰ Mag. Robertu Wlattnigu iz Koroškega deželnega muzeja se iskreno zahvaljujem za možnost ogleda in fotografiranja rodovnika. Provenienca rodovnika s staro inv. št. 4341 ni znana. Zgodovinskemu društvu za Koroško ga je sredi 19. stoletja podaril Gottlieb baron Ankershofen, tedanji predsednik društva; gl. tudi Leitner, *Zur Genealogie*, str. 521.

Slika 8. Johann Martin Lerch po Dominiku Frančišku Kalinu: *Genealogia Habsburgo-Austriacae Domus*, 1673, Landesmuseum für Kärnten (foto: Polona Vidmar)

Leta 1672 je Kalin po naročilu grofa in od 1684 kneza Gundakarja Dietrichsteina (1623–1690) naslikal rodovnik Dietrichsteinov; povod za naročilo je bil grofov sprejem v prestižni Red zlatega runa.⁹¹ Likovna zasnova je preprostejša od starejših Kalinovih rodovnikov, saj je ohranil samo zaprt sarkofag s posvetilom grofa Gundakarju, na katerem stoji okrona-

na kartuša cesarja Karla Velikega, ki jo drži dvoglavi orel z mečem in žezlom. Karel Veliki je prikazan kot praprednik Dietrichsteinov in evropskih vladarskih rodbin, tako da je v trideseti generaciji kartuša Gundakarja Dietrichsteina upodobljena skoraj na isti višini in med napisnimi tablicami kraljev Portugalske, Španije in Poljske, cesarjev Svetega rimskega cesarstva ter kraljev Francije in Navare, Anglije, Škotske in Irske, Švedske in Danske. Shema, ki je izhajala iz »vrhunškega praprednika« (*Spitzenahn*) Karla Veli-

⁹¹ O rodovniku gl. Vidmar, *Theatrum genealogicum*, str. 56–58, sl. 20–21.

kega, je plemiškim rodbinam omogočala dokazovanje sorodstva z evropskimi vladarskimi hišami.⁹² V zgornjem delu je rodovnik obogaten z okronanim grbom grofa Dietrichsteina, ki ga obkroža kolana Reda zlatega runa, in orloma, ki v kljunih drži medaljona z naročnikovima devizama *INGENIO ET STUDIO* in *FIDELITATE ET CONSTANTIA* ter posvetilni napis *GUNDACCARO SAC: ROM: IMP: COM: A DIETRICHSTEIN, CREATO EQVITI AUREI VELLERIS FELICITATEM*.

Povod za naročilo drugega slikanega rodovnika pri Kalinu leta 1675 je bilo imenovanje Gundakarja grofa Dietrichsteina za cesarjevega vrhovnega komornika.⁹³ Na zaprtem sarkofagu s posvetilnim napisom in Kalinovo signaturo so vojaške trofeje in medaljon s portretom praprednika Rudprechta Dietrichsteina, ki naj bi živel v 11. stoletju in bil poročen s Hemo, hčerjo koroškega vojvode Henrika.⁹⁴ Rodovno deblo se zaključuje s portretom naročnika in napisom, ki ga obdaja kolana Reda zlatega runa. Na rodovnik Auerspergov spominjajo štiri celopostavne figure na podstavkih ob sarkofagu, ki personificirajo dežele, v katerih so imeli Dietrichsteini posesti. Deblo spremljajo še grbi Dietrichsteinov, ki so prejeli Red zlatega runa, in grbi štirih nosilcev reda iz sorodnih rodbin. Enaki kot na rodovniku Auerspergov sta tudi stranski obrobi s po šestnajstimi ovalnimi medaljoni z napisi o članih rodbine. Kalin je na rodovniku Dietrichsteinov naslikal tudi grbe Dietrichsteinov in njihovih sprog, medtem ko so na rodovniku Auerspergov ščitki ostali prazni.

Jurij Ludvik grof Sinzendorf (1616–1680), predsednik Dvorne komore oziroma državni zakladnik ali finančni minister,⁹⁵ je leta 1676 pri Kalinu naročil rodbinsko genealogijo⁹⁶ in slikani rodovnik, ki sestoji iz štiriindvajsetih listov, nalepljenih na platno.⁹⁷ Rodovnik, na katerem so napisi s črno tinto ter likovne upodobitve z vodnimi barvami in lavirano risbo, iz konservatorskih razlogov ni dostopen javnosti in o

njem ne moremo presoјati. Po Kalinu je bil praprednik Sinzendorfov Ethico iz bavarskega Altdorffa, ki je živel v 9. stoletju, v njegovem rodu pa naj bi se pretakala tudi kri Agilolfingov in najstarejših alemanskih vojvod.⁹⁸

Leta 1677 je Kalin zasnoval rodovnik za grofa Pavla Esterházyja (1635–1713), ki verjetno ni ohranjen, vendar je bil leta 1687, ob povzdignitvi naročnika med kneze, uporabljen kot predloga za bakrorez velikosti 60 x 39,6 cm in leta 1694 za bakrorez velikosti 189,5 x 138 cm; oba sta delo dunajskih bakrorezcev Jakoba Hermundta in Johanna Jakoba Hoffmanna (sl. 9).⁹⁹ Ker Esterházyji niso veljali za staro magnatsko rodbino, si je Pavel vse življenje prizadeval dokazati starost svoje rodbine, tudi z likovnimi deli.¹⁰⁰ Okrog leta 1670 je pri neznanem slikarju naročil slikani rodovnik, po katerem je Tobias Sadeler izdelal bakrorez ter v zgornjem delu dodal pet parov portretov Esterházyjev in njihovih žena.¹⁰¹ Medtem ko je rodovnik iz časa okrog 1670 izvor rodbine izpeljeval iz Adama ter prek starozaveznih prerokov in kralja Atile dosegel 17. stoletje, je Kalin kot praprednika naslikal Karla Velikega in grofa Pavla kot predstavnika triintridesete generacije ter tako poudaril zaželeno sorodstvo Esterházyjev z evropskimi vladarskimi rodbinami. Kompozicijsko je Kalinov rodovnik Esterházyjev kompilacija njegovih starejših del, saj tudi na njem sarkofag s posvetilnim napisom in medaljonom s portretom Karla Velikega, ki ga drži dvoglavi orel, obdajajo podstavki s štirimi personifikacijami. Glavna linija s konstruiranimi in realnimi predniki Esterházyjev poteka po debli, medtem ko jo na straneh obdajajo osem linij evropskih vladarskih rodbin. V primerjavi z rodovnikom Auerspergov je Kalin rodovnik za Pavla Esterházyja obogatil z upodobitvama gradu Forchtenstein in bližnje cerkve sv. Rozalije ter dvorca Eisenstadt. Ob straneh rodovnik obrobijo štiri vrste portretnih medaljonov z napisnimi kartušami. Med konstruiranimi predniki so v notranjih vrstah upodobljeni bizantinski in nemški cesarji, v zunanjih pa legendarni hunski knezi in predniki ogrskih kraljev. Edina portretiranca iz rodbine sta palatin Nikolaj in njegov sin, prvi knez Pavel Esterházy.

Leta 1677 je Kalin zbral genealoške podatke in naslikal izjemno velik (365 x 295 cm) rodovnik rodbine Porcia, ki ga je posvetil predstavniku dvaintridesete generacije, knezu Francu Antonu (1663–1698;

⁹² Prickler, *Theatrum genealogicum*, 1687, str. 252; Vidmar, *Theatrum genealogicum*, str. 59.

⁹³ O uradu vrhovnega komornika gl. Hengerer, *Kaiserhof*, str. 479–482; o Dietrichsteinovem imenovanju za vrhovnega dvornega komornika Schwarz, *The Imperial Privy Council*, str. 224–225; o rodovniku Vidmar, *Theatrum genealogicum*, str. 54–56, sl. 14, 17–19.

⁹⁴ Vidmar, *Theatrum genealogicum*, str. 54.

⁹⁵ O Sinzendorfu in njegovem osebnem bogatstvu ob izkoriščanju službe predsednika Dvorne komore gl. Schwarz, *The Imperial Privy Council*, str. 340–342.

⁹⁶ Calin, *Vniversis item Reliquis*.

⁹⁷ Albertina, Dunaj (inv. št. 42110). Rodovnik je naslovljen *Genealogia Vetustissimae Nobilissimae, ac Illustrissimae Sinzendorffianae Familiae, Ex Antiquissimis Et Celeberrimis Altorffensibus ac Ravenspurgii Comitibus, Qui Juxta Sententiam Plurimorum Auctorum ex Agilolfingico Sanguine Et Vetustis Aemmanniae Ducibus, Prout In Hoc Opere Videre Est, Originem Suam Traxere, Bona Fide Ac Singulari Studia Dominici Francisci Calin de Marienberg Equitis Aurati, Et Comitum Palatini, Ac Historici Caesarei Deducta*; za naslov gl. Leitner, *Zur Genealogie*, str. 628, kat. št. 22.

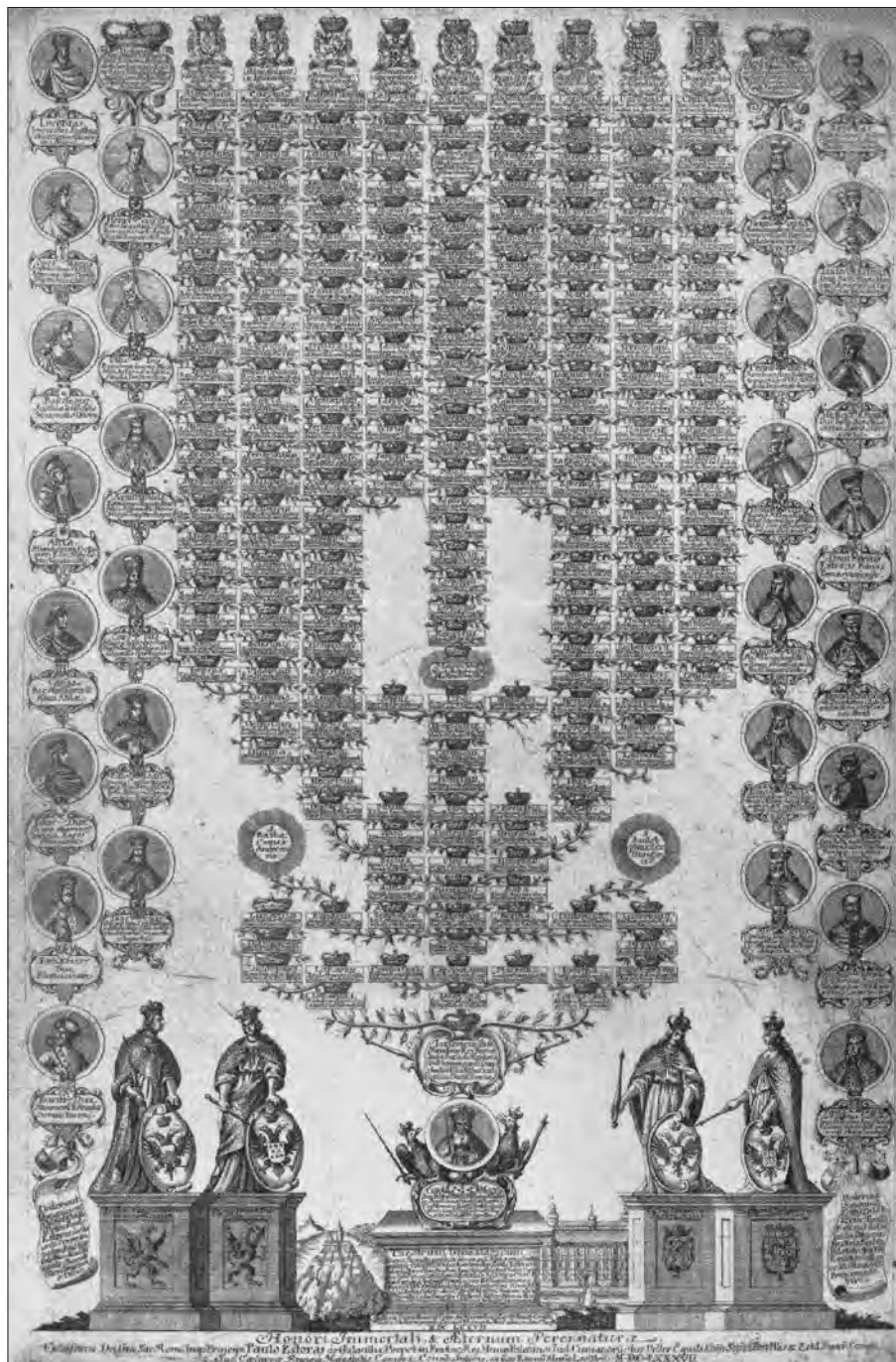
⁹⁸ Calin, *Vniversis item Reliquis*, s. p.; gl. tudi naslov slikanega rodovnika v op. 96. Leta 1741 je izšla anonimna biografija cesarja Karla VI., po kateri naj bi tudi Habsburžani izvirali iz alemanskega vojvode Ethica I. oziroma Adalriha; gl. Seitschek, *Adel und Genealogie*, str. 84.

⁹⁹ Berényi, *Domini de Salamon-Watha*, str. 20, 45; Prickler, *Theatrum genealogicum*, 1687, str. 252–254; Prickler, *Theatrum genealogicum*, 1694, str. 254; Vidmar, *Theatrum genealogicum*, str. 59–60.

¹⁰⁰ Galavics, *Die frühen Porträts*, str. 115.

¹⁰¹ Prav tam, str. 115–116.

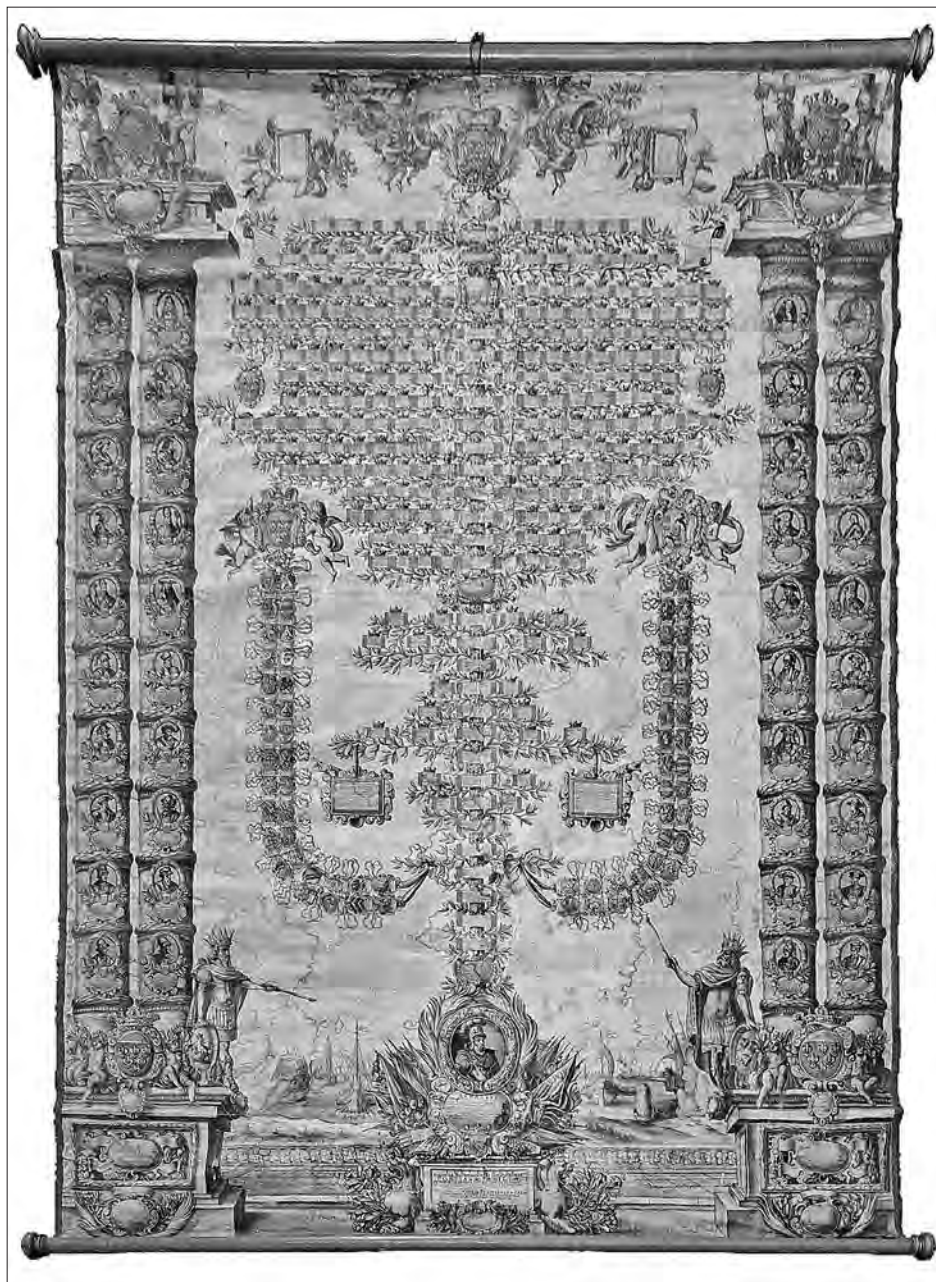
Slika 9: Jakob Hermundt in Johann Jakob Hoffmann po Dominiku Francišku Kalinu:
Rodovnik rodbine Esterházy, 1677/1687, zasebna last
(Die Fürsten Esterházy. Magnaten, Diplomaten und Mäzene. Eisenstadt, 1995)

sl. 10).¹⁰² Veličastnemu videzu primeren je tudi legendarni izvor rodbine, saj je Kalin kneze Porcia kakor Habsburžane izpeljal iz trojanskih in sikambrijskih kraljev, legendarni praprednik Armann pa

naj bi se kot vojskovodja oglejskega patriarha leta 452 bojeval proti hunskeemu kralju Atili.¹⁰³ Friedrich W. Leitner je ugotovil, da so genealoški podatki od osemnajste generacije oziroma od Vicellusa II., ki je živel v 12. stoletju, toliko pravilni, da je Kalin moral poznati listine v rodbinskih arhivih, na primer

¹⁰² Leitner, Zur Genealogie, str. 519–630. Rodovnik je ohranjen v Landesmuseum für Kärnten v Celovcu, inv. št. LG-B/Pl.-544 (stara inv. št. 4342).

¹⁰³ Prim. Leitner, Zur Genealogie, str. 562–563.

Slika 10: Dominik Francišek Kalin von Marienberg: Rodovnik rodbine Porcia, 1677, Landesmuseum für Kärnten (foto: K. Allesch)

v Špitalu ob Dravi,¹⁰⁴ vendar ni bil dosleden, saj so tudi podatki o članih, ki so živeli okrog leta 1600, pomanjkljivi.¹⁰⁵ Za likovno zasnovo je Kalin svoj

koncept za velikoformatne rodovnike kombiniral z risbo Lorenza Griesslerja, ki je vezana v Kalinov rokopis *Thesaurus Genealogicus* in je zagotovo nastala po Kalinovem osnutku.¹⁰⁶ Po risbi je prevzel stebre na straneh upodobitve, na katere je nameščenih štirideset medaljonov s portreti rodbinskih članov in napisi, medtem ko na podstavkih putti z rogovi

¹⁰⁴ Prav tam, str. 563–564, 596. Iz napisa na sarkofagu (*Genealogia Nobilissime, Vetustissime et Illustrissime PORTLANÆ FAMILIÆ, ex inversis cum impressis tom manuscriptis Authoribus aliisque fide dignissimis Monumentis civae in Foroivlio Italia, Carinthia, Carniola et Austria prostant*) bi smeli sklepati, da je Kalin poznal tudi dokumente v čedadskem, italijanskih, koroških, kranjskih in avstrijskih arhivih.

¹⁰⁵ Prim. Zingerle, *Girolamo Portia*, str. 26, 55, 57, 63, 65, 67, 71, sl. 4–8.

¹⁰⁶ ÖNB, HAD, Cod. 9229: *Thesaurus Genealogicus Omnium totius Europæi Orbis Regvm et Principvm Consanguinitates demonstrans. Authore Serenissimi Bauar: Elec: Bibliothecario Dominico Francis: Calin de Sancta Cruce /.../*, 1671. O rokopisu gl. tudi Leitner, *Zur Genealogie*, str. 627, kat. št. 11.

Slika 11. Dominik Francišek Kalin von Marienberg: Rodovnik rodbine Porcia, 1677, izrez, Landesmuseum für Kärnten (foto: K. Allesch)

obilja pridružujejo rodbinski grb, na arhitravah pa to vlogo opravljajo antični vojščaki. Na risbo spominja tudi terasa z balustradno ograjo, za katero se odpira pogled na pristanišče z jadrnicami. Sarkofag, na katerem je tudi Kalinova signatura (*Per Dominicum Franciscum Calin der Marienberg, Equitem Avratum, Comitem Palatinum, et Historiographum Caesarem*), je obložen z vojaškimi trofejami in heraldičnimi lilijami rodbine Porcia, na sarkofagu pa je medaljon s portretom legendarnega Armanna v oklepu. Ob straneh ga spremljata upodobitvi trojanskega kralja z žezlom ter pol levom in pol morsko pošastjo na grbovnem ščitu ter sikambrijskega kralja z žezlom in tremi norčevskimi čepicami na ščitu.¹⁰⁷ Portret legendarnega Armanna ter večino portretov legendarnih in dejanskih članov rodbine, ki so upodobljeni v oklepu ali

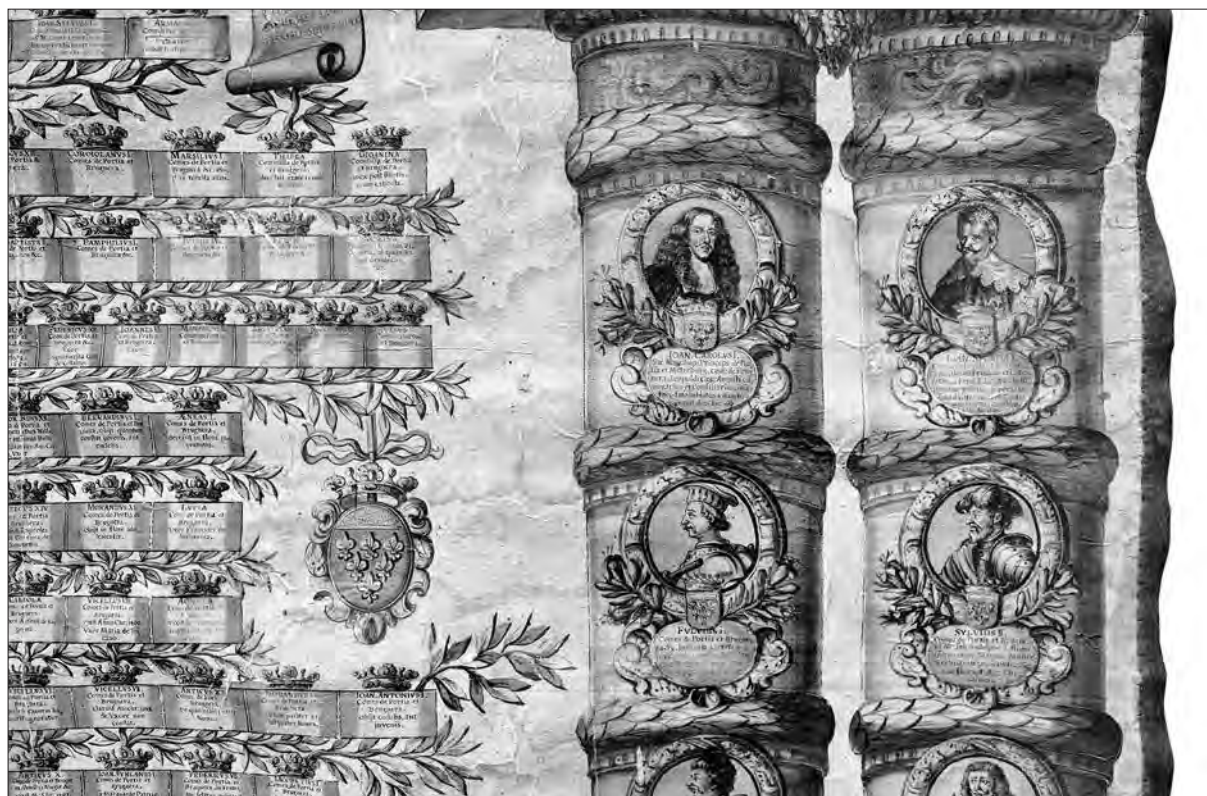
cerkvenih oblačilih, je Kalin naslikal po domišljiji, pri predstavnikih zadnjih generacij pa se je nedvomno oprl na družinske portrete in grafike. Portret prvega kneza Janeza Ferdinanda (1605–1665), vzgojitelja cesarja Leopolda, diplomata, državnika in prvega ministra, spominja na bakrorez Cornelisa Meyssensa po Adriaenu Bloemnu, ki je bil leta 1670 objavljen v Prioratovem delu *Historia di Leopoldo Cesare*,¹⁰⁸ in na knezov portret, ki je ohranjen v dvorcu Porcia v Špitalu ob Dravi (sl. 11).¹⁰⁹ Janez Ferdinand Porcia se je leta 1629 poročil z Ano Elizabeto grofico Auersperg (1610–1636), sestrično svojega bodočega nasprotnika na dunajskem dvoru, Janeza Vajkarda kneza Auersperga,¹¹⁰ ki je po smrti kneza Janeza Fer-

¹⁰⁷ Enaka grba trojanskih in sikambrijskih kraljev je Kalin naslikal leta 1666 na rodovniku Habsburžanov (Albertina, Dunaj, inv. št. 44230).

¹⁰⁸ O portretih v delu grofa Galeazza Gualda Priorata gl. Polle-
roß, »Conterfet Kupfferstich«, str. 178–183.

¹⁰⁹ O portretu gl. Probszt-Ohnstorff, *Die Porcia*, str. 118; Meyer,
Die Fürsten von Porcia, str. 159.

¹¹⁰ O odnosu med knezom Porcia in knezom Auerspergom gl.
na primer Mecenseffy, *Im Dienste dreier Habsburger*, str.

Slika 12. Dominik Francišek Kalin von Marienberg: Rodovnik rodbine Porcia, 1677, izrez, Landesmuseum für Kärnten (foto: Polona Vidmar)

dinanda kupil njegovo gospostvo Pazin v Istri.¹¹¹ Po portretu v lasti knezov Porcia je Kalin naslikal tudi Janeza Karla kneza Porcia († 1667; sl. 12).¹¹²

V zgornjem delu putti pridržujejo rodbinski grb, okronan s knežjim klobukom, in napise, posvečene knezu Francu Antonu. Ker je bil Franc Anton v času nastanka rodovnika star komaj štirinajst let, je ostalo odprto vprašanje, kateri od njegovih sorodnikov je navezal stik s Kalinom,¹¹³ saj je dečkov oče Janez Karel umrl leta 1667, njegova mati in skrbnica Ana Helena, rojena grofica Lamberg, pa leta 1674. Kot najverjetnejši naročnik se izkaže ded kneza Franca Antona, Janez Maksimilijan grof Lamberg (1608–1682); potem ko ga je cesar Leopold I. leta 1675 povzdignil v vrhovnega dvornega mojstra, je Lamberg pri Kalinu naročil rodbinsko genealogijo *Le gloriose Memorie de gli più Illustri Personaggi del-*

*la Nobilissima & Antichissima Familia di Lamberg.*¹¹⁴

V knjigi je bil objavljen tudi grofov portret, delo Cornelisa Meyssensa (sl. 13). Najverjetneje je Lamberg pri Kalinu naročil tudi slikani rodovnik *Arbore Genealogico Familiare Lamberg*, ki je omenjen v rodbinski genealogiji Lambergov iz leta 1706.¹¹⁵ Argument za Lambergovo naročništvo rodovnika knezov Porcia sta tudi vrsti po dvaintridesetih grbov ob straneh rodovnega debla, ki ju na heraldično desni krona grb rodbine Porcia, heraldično levo pa grb rodbine Lamberg. Po mnenju Friedricha W. Leitnerja je bil rodovnik naslikan na Dunaju in namenjen opremi dunajske palače knezov Porcia na Herrengasse, od tam pa so ga pred letom 1723 prenesli v rodbinski grad Porcia v Spital ob Dravi ter med letoma 1904 in 1918 v zbirke Deželnega muzeja za Koroško.¹¹⁶

Leta 1678 je rodovnik velikega formata (350 x 250 cm) pri Kalinu naročil Ferdinand Bonaventura

412–414, 418, 443, 446, 451, 458–460; Probszt-Ohnstorff, *Die Porcia*, str. 125–127, 134–137. O rivalskem odnosu odlično priča citat iz pisma, ki ga je 27. aprila 1664 Franc Evzebij grof Pötting iz Madrida pisal cesarju Leopoldu: »!...! was vor eine schädliche und unverantwortliche machinationes der von Auersperg allhier wider den Fürsten von Portia machiniren thuet /...!.« Citirano po Schwarz, *The Imperial Privy Council*, str. 322.

¹¹¹ Preinfalk, *Auerspergi*, str. 102, 236, 559.

¹¹² O portretu gl. Probszt-Ohnstorff, *Die Porcia*, str. 157.

¹¹³ Prim. Leitner, *Zur Genealogie*, str. 596.

¹¹⁴ Calin, *Le Gloriose Memorie*. O rodbinski genealogiji grofov Lamberg gl. Müller, *Habsburgischer Adel*, str. 105; Polleroß, *Die Kunst der Diplomatie*, str. 165. Janez Maksimilijan grof Lamberg je bil med letoma 1661 in 1675 vrhovni komornik; po smrti kneza Porcia leta 1665 ga je cesar Leopold nameraval povzdigniti v vrhovnega dvornega mojstra, vendar se je odločil za kneza Lobkowitza in je Lamberga za vrhovnega dvornega mojstra imenoval šele po odslovitvi Lobkowitza, 29. junija 1675; gl. Schwarz, *The Imperial Privy Council*, str. 275.

¹¹⁵ Müller, *Habsburgischer Adel*, str. 105–106.

¹¹⁶ Leitner, *Zur Genealogie*, str. 596–597.

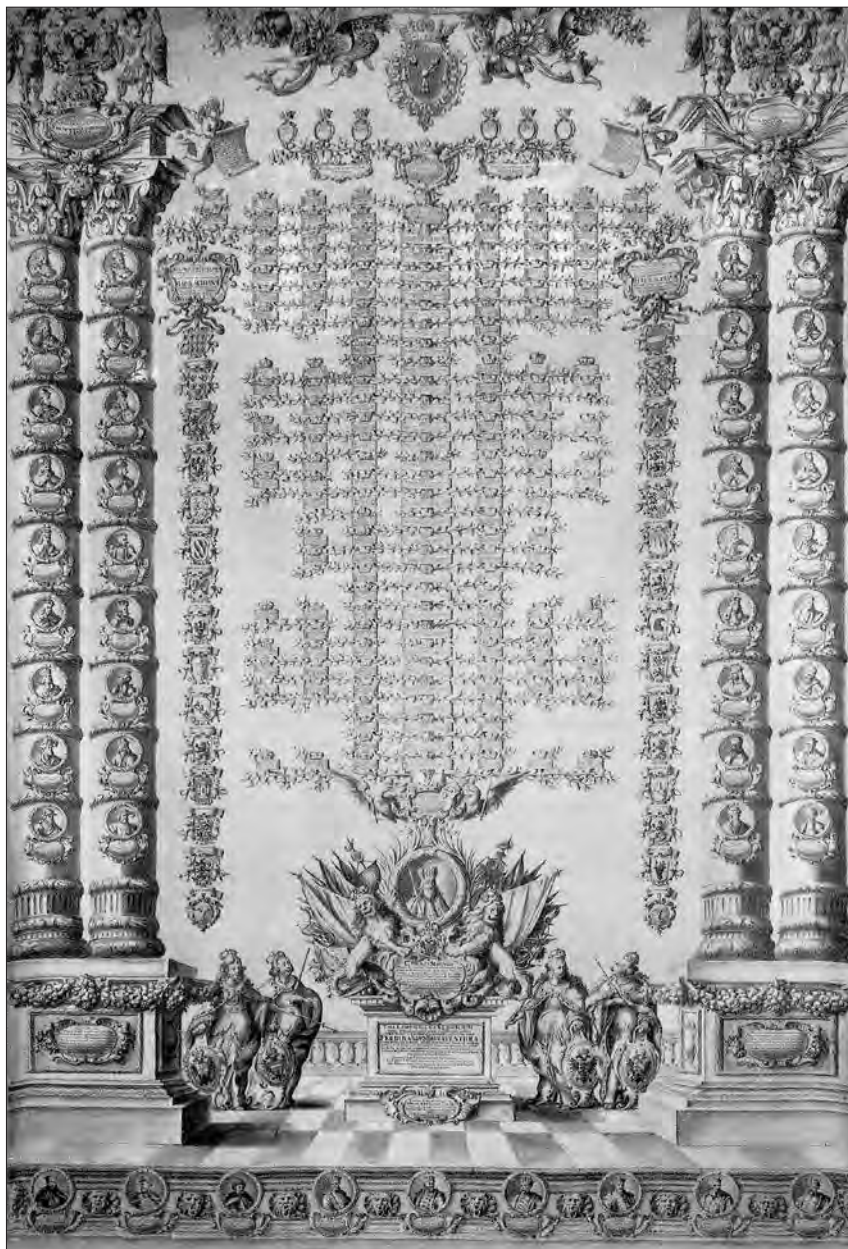
Slika 13: Cornelis Meyssens: Janez Maksimilijan grof Lamberg, 1675 (*Le gloriose memorie*. Wien, 1675)

grof Harrach (1637–1706), ki je bil v svoji uspešni karieri diplomat, vrhovni dvorni mojster in prvi minister cesarja Leopolda¹¹⁷ (sl. 14). Harrach je bil od leta 1662 poročen z Johano Terezijo, hčerjo Janeza Maksimilijana grofa Lamberga,¹¹⁸ kar potrjuje hipo-

tezo, da so imele Lambergove sorodstvene poveza-ve velik vpliv na naročanje Kalinovih del. Čeprav je kot praprednik rodbine naveden Karel Veliki, čemur ustreza rodovno drevo s predniki Harrachov na deblu in evropskih vladarskih rodbin ob straneh, je likovna zasnova nadaljevanje koncepta rodovnika knezov Porcia. Zaprt sarkofag s posvetilnim napisom, signaturo (*Erectus studio lucubratione Dominici Francisci Calin, Equitis aurati, Comitis Palatini, Historici et Genealographi Caesarei. Viennae, Austriae An. Chr. MDCLXXVIII*), vojaškimi trofejami in portretnim medaljonom Karla Velikega je upodobljen na terasi z balustradno ograjo, ki jo na straneh zamejujeta postamenta s podvojenima stebroma, ki nosita kratek

¹¹⁷ Zedinger, *Harrachsche Ahnenrolle*, str. 42, kat. št. 1.14; Polleroß, *Die Kunst der Diplomatie*, str. 165–166; Müller, *Habsburgischer Adel*, str. 94–97. V času naročila rodovnika je bil Harrach od leta 1677 vrhovni konjušnik, kar je ostal do imenovanja za vrhovnega dvornega mojstra leta 1699; gl. Schwarz, *The Imperial Privy Council*, str. 241.

¹¹⁸ O sorodstvenih povezavah med rodbinami Lamberg, Porcia in Harrach gl. Polleroß, *Die Kunst der Diplomatie*, str. 70; Müller, *Habsburgischer Adel*, str. 82.

Slika 14: Dominik Francišek Kalin von Marienberg: Rodovnik rodbine Harrach, 1678, zasebna last
(*Adel im Wandel. Politik, Kultur, Konfession 1500–1700. Wien, 1990*)

arhitrav z antičnimi vojščaki grbonosci. Ob sarkofagu stojijo štiri ženske personifikacije z deželnimi grbi. Tudi na Harrachovem rodovniku je na stebrih štirideset portretnih medaljonov, v katerih so upodobljeni pomembni vladarji iz evropske zgodovine in antične mitologije.¹¹⁹ Devet portretnih medaljonov je Kalin naslikal tudi ob spodnjem robu rodovnika.

Zadnji znani rodovnik je Kalin leta 1681 naslikal za salzburškega nadškofa Maksimilijana Gandolfa grofa Kuenburga (1622–1687), ki je bil po Brandhuberjevih navedbah bratranec Ferdinanda Bonaventu-

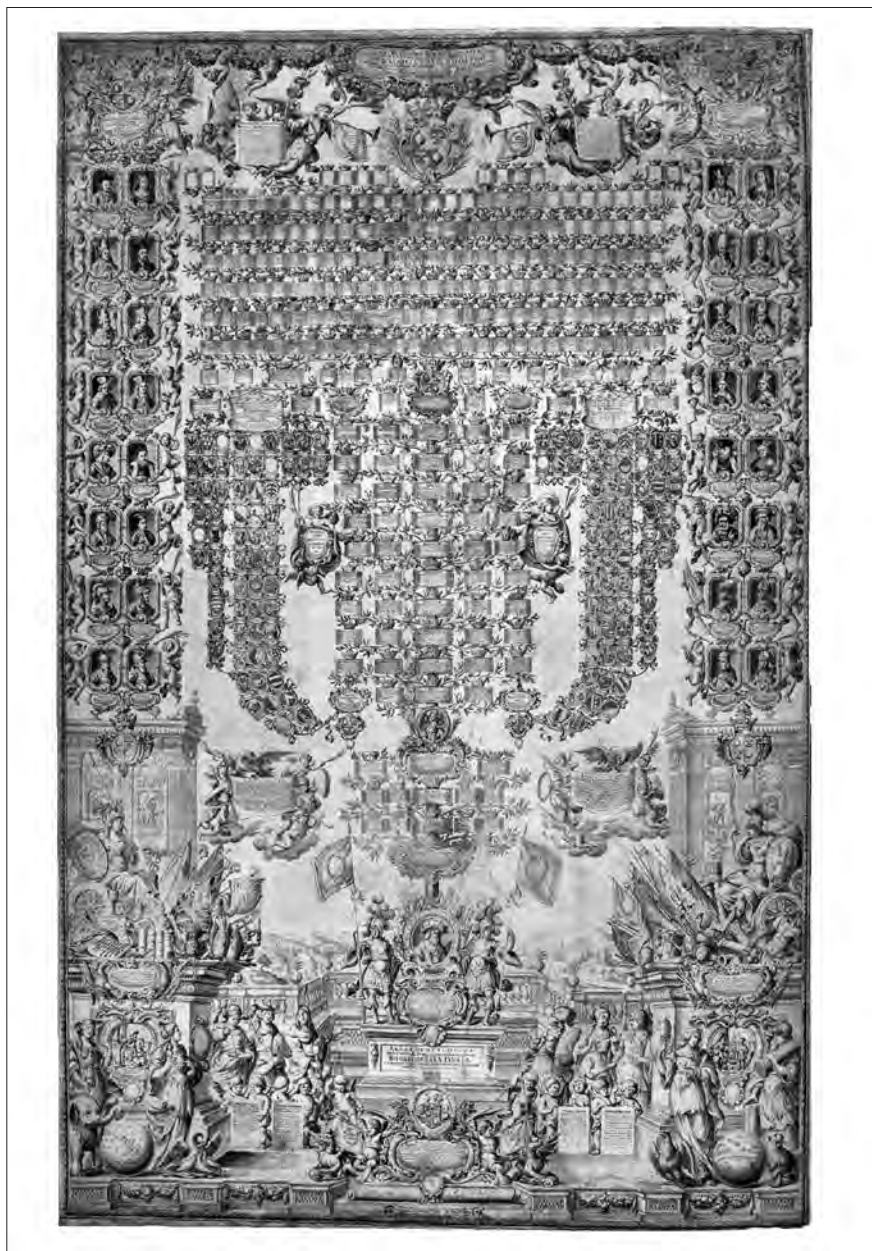
re grofa Harracha (sl. 15).¹²⁰ Da je Kalina nadškofu priporočil sorodnik, sklepamo tudi zaradi identične velikosti Harrachovega in Kuenburgovega (351 x 251 cm) rodovnika, ki je s tušem, tinto in vodnimi barvami naslikan na papir in nalepljen na platno. Rodovnik grofov Kuenburgov je najveličastnejši Kalinov rodovnik za plemiške naročnike, nedvomno zaradi visokih zahtev salzburškega nadškofa, ki se je tudi sam zanimal za zgodovino in spisal družinsko kroniko,¹²¹ ob tem pa je kot lavantinski škof

¹¹⁹ Zedlinger, *Harrachsche Ahnenrolle*, str. 42, kat. št. 1.14.

¹²⁰ Brandhuber, *Trias colossea*, str. 17–21.

¹²¹ Prav tam, str. 20.

Slika 15: Dominik Francišek Kalin von Marienberg: Rodovnik rodbine Kuenburg, 1681, zasebna last (Fürsterzbischof Maximilian Gandolph Graf von Kuenburg. Regisseur auf vielen Bühnen 1668–1687. Salzburg, 2018)

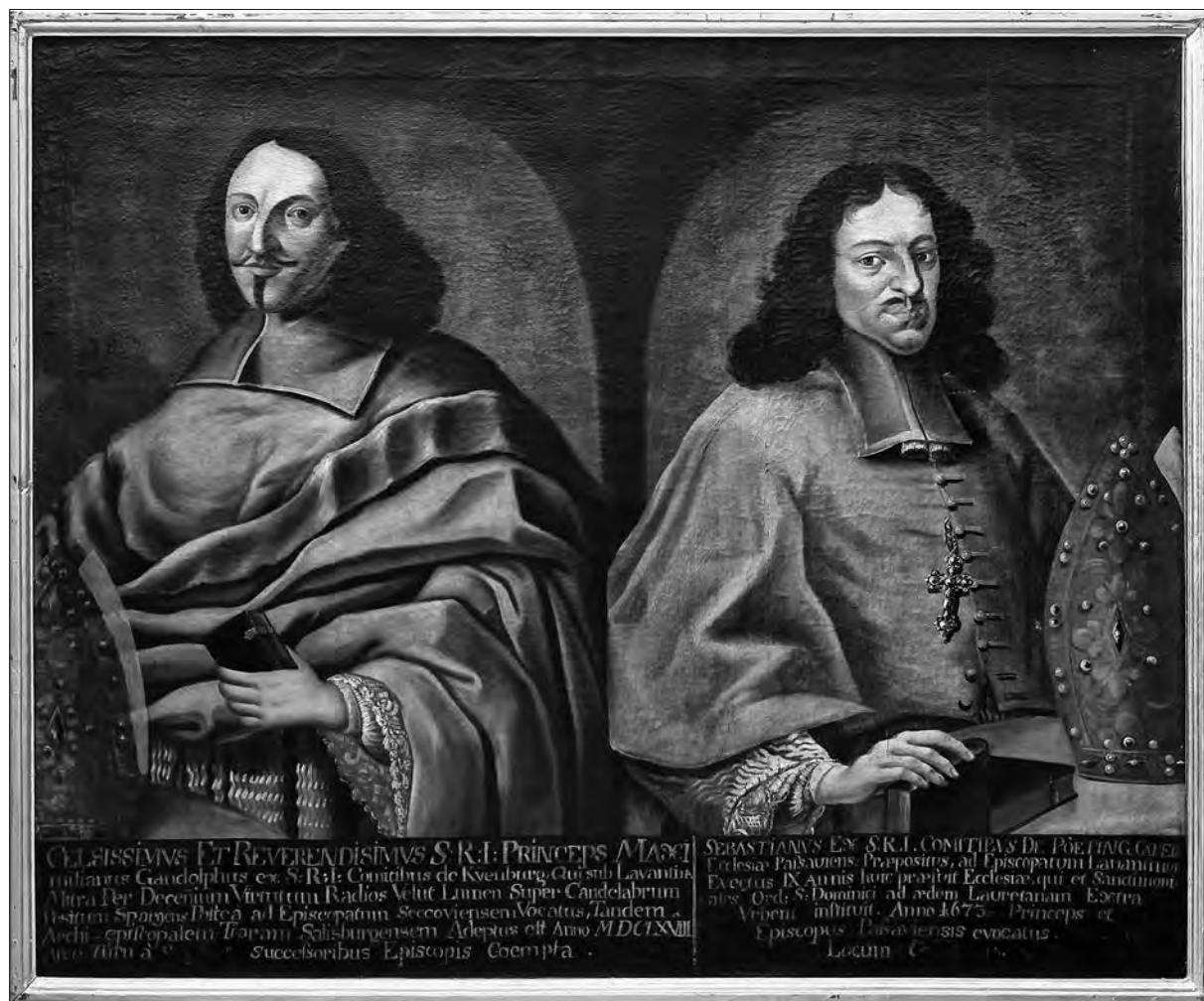
(1654–1664) zasnoval portretno galerijo lavantinskih škofov¹²² in kot sekovski škof (1665–1668) tudi portretno galerijo sekovskih škofov (sl. 16).¹²³ Na rodovnem drevesu je triindvajset generacij, od tega petnajst konstruiranih prednikov od nemškega protikralja Rudolfa Švabskega do prvega dokumentiranega prednika Kuenburgov, Friderika I.; Kalin pa je kot vire navedel Johannes Nauklerja, Wolfgang Laza in

Hieronima Megiserja.¹²⁴ Zaprt sarkofag z napisom *ARBOR GENEALOGICA ANTIQUISSIMÆ ET ILLUSTRISSIMÆ KHUNBURGLANÆ FAMILIÆ* je postavljen na teraso z balustradno ograjo in pogledom na Salzburg. Namesto stebrov sta na visokih podstavkih naslikana templja, okrašena z rodbinskim grbom in reliefi. Pred heraldično desnim templjem sedi Minerva s pozavno, obdana z zastavami, kaducejem, škofovskimi palicami, tablami postave, knjigami, kelihom, mitrami in drugimi predmeti, ki prikazujejo

¹²² Lavrič, Portretna galerija, str. 11.

¹²³ Lein, Contraphe, str. 98.

¹²⁴ Brandhuber, Trias colossea, str. 21.

Slika 16: Lavantinska knezoškofa Maksimilijan Gandolf baron Kuenburg in Sebastijan baron Pötting, pred 1665, Nadškofjski ordinariat, Maribor (ZRC, UIFS, Ljubljana, foto: Andrej Furlan)

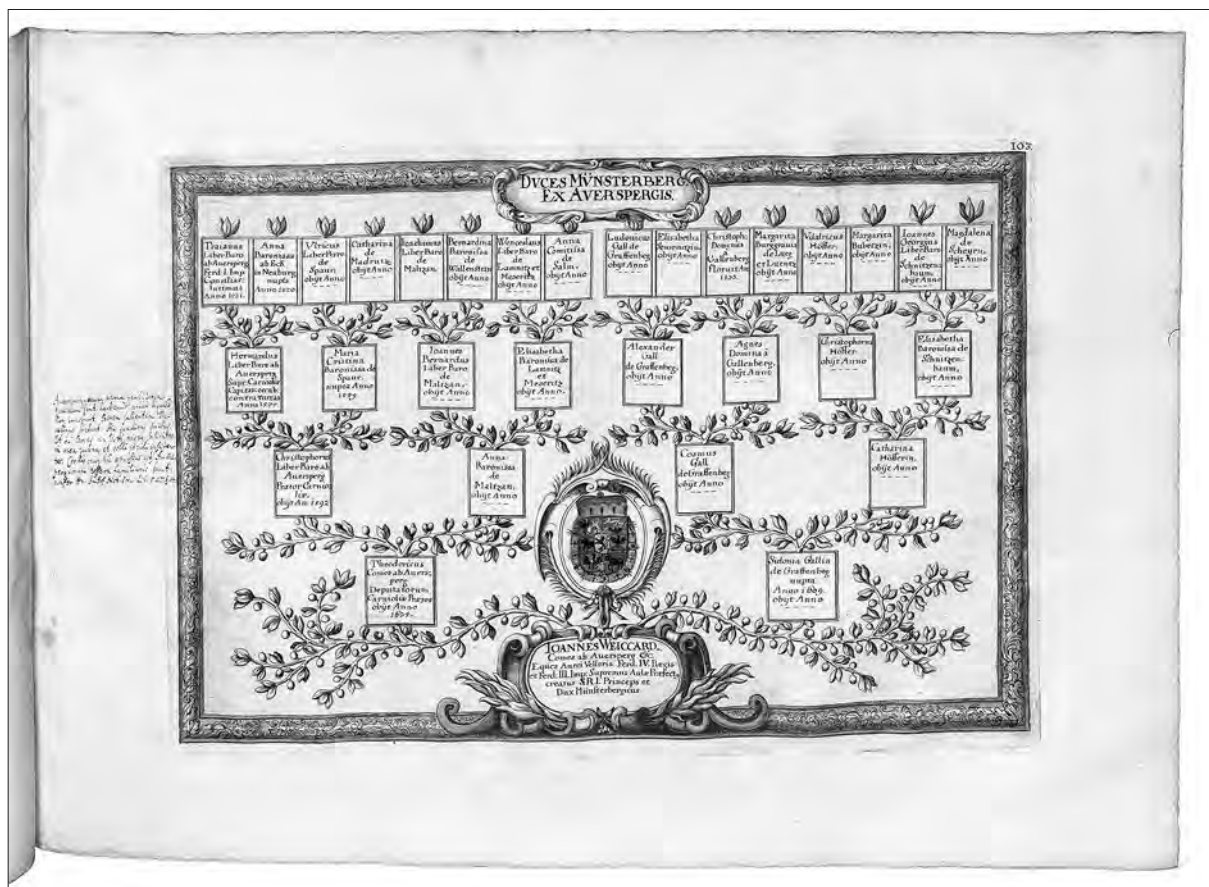
dosežke Kuenburgov v cerkvenih službah. Heraldično levo sedi Belona z dvignjenim mečem, obdana z zastavami, orožjem na drogovih, topovi, oklepi, puščicami in drugimi militarijami, pri čemer turban opominja na boje z Osmani. Deset ženskih figur personificira rodbinske kreposti, od katerih so v ospredju *Justitia*, *Caritas*, *Providentia* in *Fortitudo*, dopolnjujejo pa jih številni putti, ki razglašajo rodbinsko slavo. Kot zgled za junaška dejanja članov rodbine so upodobljeni Herkul, Marcus Curtius in C. Mucius Scaevola, citati Cicera in Seneke pa opominjajo na slavo tistih, ki umrejo za domovino.¹²⁵ Ob straneh zgornjega dela je dvaintrideset portretov prednikov, na vrhu pa so rodbinski grbi, obdani z alegoričnimi figurami, ki ponazarjajo rodbinsko slavo in blagostanje v obdobju Kuenburgove vladavine.

Zaključek

Rodovnik za Janeza Vajkarda kneza Auersperga je najstarejši doslej znani slikani rodovnik, ki jih je Dominik Francišek Kalin naslikal za plemiške naročnike. Z njim je zasnoval kompozicijo, ki jo je v poznejših delih dopolnjeval s portreti, grbi, personifikacijami, arhitekturnimi elementi, topografskimi prikazi in mitološkimi prizori. Z genealoškimi konstrukcijami se je Kalin verjetno prilagodil željam naročnikov in izvor rodbin izpeljal iz plemenitih prednikov, ki naj bi živeli okrog leta 1000 (Auersperg, Dietrichstein (1675)), iz »vrhunskega praprednika« Karla Velikega (Dietrichstein (1672), Esterházy, Harrach), iz starobavarskih grofov iz Altdorffa (Sinzendorf) in iz protikralja Rudolfa Švabskega (Kuenburg), samo rodbina Porcia pa naj bi kakor Habsburžani izvirala iz trojanskih in sikambrijskih kraljev. Medtem ko je bil Auerspergov rodovnik najverjetneje naslikan okrog leta 1666, je večina slikanih rodovnikov nastala v drugi polovici sedemdesetih let 17.

¹²⁵ Prav tam, str. 19.

Slika 17: Dominik Frančišek Kalin von Marienberg: Rodovnik kneza Auersperga, 1671 (ÖNB, HAD, Cod. 9229, fol. 103)

stoletja, potem ko je Janez Maksimilijan grof Lamberg, ki je junija 1675 postal vrhovni dvorni mojster cesarja Leopolda,¹²⁶ pri Kalinu naročil rodbinsko genealogijo in verjetno tudi slikani rodovnik. V naslednjih letih je namreč Kalin naslikal rodovnike za tri rodbine, v katere so se poročile Lambergove hčere, Sinzendorf, Harrach in Porcia, sorodstvene povezave pa so obstajale tudi med rodbinama Harrach in Kuenburg. Dvorna elita je rodbinske genealogije in slikane rodovnike pri Kalinu naročala ob pridobitvi najvišjih dvornih funkcij – vrhovnega dvornega mojstra, vrhovnega komornika ali vrhovnega dvornega maršala¹²⁷ –, povod za naročilo pa je lahko bila tudi podelitev Reda zlatega runa.

Genealogiji Auerspergov se je Kalin posvetil tudi leta 1671, ko jo je upodobil med 152 rodovniki

evropskih kraljevskih in knežjih rodbin (sl. 17).¹²⁸ V rokopisu *Thesaurus Genealogicus* rodovniki niso zasnovani kot rodovna debla, temveč v grafični obliki, ki prikazuje prednike izbrane osebe (Ahnentafel), značilni za dokazovanje plemstva (Ahnenprobe).¹²⁹ Na bakroreze s pripravljenimi polji in kartušami za napise in grb je Kalin ročno vpisal imena aktualnih kraljev in knezov ter njihovih prednikov in naslikal grb. Na rodovniku Auerspergov so štiri generacije prednikov Janeza Vajkarda kneza Auersperga.¹³⁰

¹²⁸ ÖNB, HAD, Cod. 9229: *Thesaurus Genealogicus Omnium totius Europae Orbis Regum et Principum Consanguinitates demonstrans. Authore Serenissimi Bauar: Elec: Bibliothecario Dominico Francis: Calin de Sancta Cruce /.../, 1671, fol. 103.*

¹²⁹ O grafičnih oblikah genealogij gl. Seitscheck, *Adel und Genealogie*, str. 57–61.

¹³⁰ Članek je nastal s sofinanciranjem Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna v okviru raziskovalnega programa *Slovenska umetnostna identiteta v evropskem okviru* (P6-0061) in raziskovalnega projekta *Umetnost v času zatona plemstva: transformacije, translokacije in reinterpretacije* (J6-1810).

¹²⁶ Müller, *Habsburgischer Adel*, str. 105; Schwarz, *The Imperial Privy Council*, str. 275.

¹²⁷ O najvišjih dvornih funkcijah gl. Schwarz, *The Imperial Privy Council*, str. 33–37; Scheutz, *Die Elite der hochadeligen Elite*, str. 148.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

ÖNB – Österreichische Nationalbibliothek

HAD, Cod. 9229: Thesaurvs Genealogicvs Omnium totius Europæi Orbis Regvm et Principvm Consanguinitates demonstrans. Authore Serenissimi Bauar: Elec. Bibliothecario Dominico Francis: Calin de Sancta Cruce, 1671

SI AS – Arhiv Republike Slovenije

AS 309, Zbirka zapuščinskih inventarjev Deželnega sodišča v Ljubljani

StLA – Steiermärkisches Landesarchiv

Landrecht, Herberstein Graefliche Familie (26)

LITERATURA

Arbor genealogicus lineæ tantum rectæ de patre in filium descendens excelsæ familiæ Auersperg. Ab anno Christi 1036. Sub divinis auspicijs, usque ad hodiernum diem nunquam interruptæ. Labaci: Typ. Joan. Frid. Eger, 1776.

Berényi, László: Domini de Salamon-Watha dicti Zyrház de genere Salomon. Der Ursprung der Familie Esterházy und ihre frühzeitliche Geschichte. *Die Fürsten Esterházy. Magnaten, Diplomaten & Mäzene* (ur. Jakob Perschy in Harald Prickler). Eisenstadt: Amt der Burgenländischen Landesregierung, 1995, str. 19–46 (Burgenländische Forschungen, Sonderband 16).

Brandhuber, Christoph: Trias colossea. Max Gandolphs Familie. *Fürsterbischof Maximilian Gandolph Graf von Kuenburg. Regisseur auf vielen Bühnen 1668–1687* (ur. Christoph Brandhuber in Reinhard Gratz). Salzburg: Dommuseum, 2018, str. 17–21.

Calin von Marienberg, Dominicus Franciscus: *Aurora exorta hoc est Serenissima Princeps Maria Anna Christina Iosepha Theresia Caietana Antonia Francisca Felix Hyacinta Victoria serenissimis Bavariæ principibus Ferdinando Mariæ et Adelaide Henriete. ANNO QVO GRATIA DE CÆLIS BOLAS MANAVIT IN ORAS felicissime progenita. Civis Auspiciatissimos Exortus Carmine atque Emblemate Dominicus Franciscus Calin de sancta Cruce ex Comitatu Goritiæ repræsentavit.* Monachii: Lukas Straub, 1660.

Calin von Marienberg, Dominicus Franciscus: *Genilitius Honos Serenissimæ Neoburgicæ Prosapie Duodecim Regiis Coronis Exornatus. Hoc est Opus Genealogico-Historicum, In quo per succedentes Generationes stemmatographicè repræsentatur, qualiter Augustissima Neo-Imperatrix Eleonora Magdalena Theresia, Leopoldi ter justî, ter pii, terque magnicæ. Tertia Conjunx /.../. Inter festivos*

Germaniæ Applausus publicæ luci expositus a Dominico Francisco Calin de Marienberg, Equite Aurato, Comite Palatino & Historiographo Cæsareo. ANNO, QUO AVSTLACA DOMVS AVGVSTA PROLE BEABITVR. Viennæ: Typis Petri Pauli Viviani, 1677.

Calin von Marienberg, Dominicus Franciscus: *Le Gloriose Memorie De gli piu Illustri Personaggi Della Nobilissima & Antichissima Familia di Lamberg. Ridotte in compendiosissimi Elogii Da Domenico Francesco Calin Di Marienberg Conte Palatino et Historico Cæsareo. Dedicate All' Eccellentissimo & Illustrissimo Signore, Signore Giovanni Massimiliano Del Sacro Romano Impero Conte di Lamberg /.../ Consigliere Secreto di Stato di Sua Sacra Cæsarea Maesta, Suo Cameriere Maggiore, e per hora dichiarato Suo Maggiore Duomo Maggiore.* Viennæ, 1675.

Calin von Marienberg, Dominicus Franciscus: *Vniversis item Reliqvis Sacri Romani Imperij Hæreditarijs Thesaurarijs ac Comitibus de Sinzendorff, Liberis Baronis in Ernstbrunn, &c. Inlyti Archiducatus Sup: Austriæ Hæreditarijs Pincernis, &c. Dominis, Dominis, ac Mecænatibus suis Gratiosissimis a Dominico Francisco Calin de Marienberg Equite Aurato, & Comite Palatino ac Historico Cæsareo.* Viennæ, 1676.

Coreth, Anna: *Österreichische Geschichtsschreibung in der Barockzeit (1620–1740).* Wien: Holzhausen, 1950 (Veröffentlichungen der Kommission für Neuere Geschichte Österreichs, 37).

Deželak Trojar, Monika: *Janez Ludvik Schönleben (1618–1681). Oris živiljenja in dela.* Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2017 (Apes academicæ, 1).

Galavics, Géza: Die frühen Porträts der Familie Esterházy. Typen, Funktion, Bedeutung – eine Auswahl (Ein Forschungsbericht). *Adelige Hofhaltung im österreichisch-ungarischen Grenzland. Vom Ende des 16. bis zum Anfang des 19. Jahrhunderts* (ur. Rudolf Kropf in Gerald Schlag). Eisenstadt: Burgenländisches Landesmuseum Eisenstadt, 1998, str. 105–124 (Wissenschaftliche Arbeiten aus dem Burgenland, 98).

Hengerer, Mark: *Kaiserhof und Adel in der Mitte des 17. Jahrhunderts. Eine Kommunikationsgeschichte der Macht in der Vormoderne.* Konstanz: UVK Verlagsgesellschaft, 2004 (Historische Kulturwissenschaft, 3).

Henning, Marcus: *Tirolensium Principum Comitum. Ab An. Virg: partus MCCXXIX usque ad Ann. MDIC. Genivæ Eicones. Singulor. Insignia: Quorundam Emblemata. Ex Sereniss. SS. Memoriae Ferdinandi Archid. Austriæ PR. Comit. Tirol etc. Pridem Cubicularij Ill. Et Generosi Baron Dn. Raimundi Fuggeri. Dn. Kirchberg et Weiss: Museo, Cælatura ac Officina Dominicj Custodis. Cum epigrammatis et brevib. Ad Singulaos Prr. Comm Evlogijs Marci Henningi A. V. Augsburg: Dominicus Custos, 1599.*

- Henning, Marcus: *Tirolensivm Principum Comitum. Der Gefürsten Grafen zu Tyrol. Von Anno 1229 biß Anno 1623. Eigentliche Contrafacturen. Sampt Historischer Beschreibung, auß hiewor außgangnem Latein, durch dessen Autoren verteutsch.* Gedruckt zu Augspurg in verlegung Wolfgang Kilian. Augsburg: Wolfgang Kilian, 1599.
- Hernja Masten, Marija: Rodbina Sauer, baroni Kozjaški, grofje Borlski. *Grad Borl. Gradbenozgodovinski oris in prispevek k zgodovini rodbine Sauer.* Cirkulane: Društvo za oživitev gradu Borl, 2010, str. 76–103.
- Kilian, Wolfgang: *Serenissimorum Austriae Ducum, Archiducum, Regum, Imperatorum Genealogia, à Rudolpho I. Habsburgensi, Cæsare, ad Ferdinandum II. Rom. Imp. semper Augustum, &c. Æri incisa à Wolfgango Kiliano, Eiconographo Augustano.* Avgvstæ Vindelicorum: sumptibus Wolfgangi Kiliani, 1623.
- Komić Marn, Renata: Portretne galerije Auerspergov na gradu Turjak. *Grad Turjak. Prva knjiga* (ur. Miha Preinfalk, Mija Oter Gorenčič in Renata Komić Marn). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2020, str. 455–494 (Castellologica Slovenica, 2).
- Košak, Tina: Slikarske zbirke grofov Herberstein. Zbirka Erazma Friderika grofa Herbersteina v gradu Hrastovec in v Gradcu. *Acta historiae artis Slovenica* 19/1, 2014, str. 53–91.
- Košak, Tina: Slikarske zbirke grofov Herberstein. Zbirki Janeza Ernesta I. in Janeza Ernesta II. v Gradcu in gradu Hrastovec. *Acta historiae artis Slovenica* 20/1, 2015, str. 97–137.
- Kukuljević Sakcinski, Ivan: *Leben südslawischer Künstler.* Agram: Buchdruckerei des C. Albrecht, 1868.
- Lavrič, Ana: Portretna galerija lavantinskih škofov. *Acta historiae artis Slovenica* 20/1, 2015, str. 11–96.
- Lein, Edgar: Contraphe des abgelebten fürstlichen Bischöf zu Seccau. Zur Porträtgalerie der Seckauer Bischöfe in Schloss Seggau. *Acta historiae artis Slovenica* 24/2, 2019, str. 91–112.
- Leitner, Friedrich W.: Ein Kartenwerk des Hofhistorikers Domenicus Franciscus Calin von Marienberg über das Herzogtum Kärnten, *Bericht über den dreizehnten österreichischen Historikertag in Klagenfurt, veranstaltet vom Verband Österreichischer Geschichtsvereine in der Zeit vom 18. bis 21. Mai 1976.* Wien: Verband österreichischer Geschichtsvereine, 1977, str. 239–248.
- Leitner, Friedrich W.: Zur Genealogie des fürstlichen Hauses Portia. *Archiv für Diplomatik, Schriftgeschichte, Siegel- und Wappenkunde* 35, 1989, str. 519–630.
- Lhotsky, Alphons: Apis Colonna. Fabeln und Theorien über die Abkunft der Habsburger. Ein Exkurs zur Chronica Austriae des Thomas Ebenfelder. *Mitteilungen des Instituts für Geschichtsforschung und Archivwissenschaft in Wien* 60, 1944, str. 203–222.
- Lisac, Ljubomir Andrej; Kalin Dominik Francišek. *Primorski slovenski biografski leksikon*, 2. knjiga, 8. snopič. Gorica: Goriška Mohorjeva družba, 1982, str. 12–13.
- Lozar Štamcar, Maja: Nekdanja pohištvna oprema na turjaškem gradu. *Grad Turjak. Prva knjiga* (ur. Miha Preinfalk, Mija Oter Gorenčič in Renata Komić Marn). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2020, str. 497–529 (Castellologica Slovenica, 2).
- Maurice, Jean-Baptiste: *Le Blason des Armoiries de tous les Chevaliers de l'Ordre de la Toison d'Or depuis la premiere institution jusques à present.* Le Haye: Jean Rammazeyn, Bruxelles: l'Authour, François Foppens, 1667.
- Mecenseffy, Grete: Im Dienste dreier Habsburger. Leben und Wirken des Fürsten Johann Weikhard Auersperg (1615–1677). *Archiv für österreichische Geschichte* 114, 1938, str. 297–509.
- Meyer, Therese: Die Fürsten von Porcia, ein Alpen-Adria-Geschlecht in Spittal. *800 Jahre Spittal an der Drau 1191–1991. Spuren europäischer Geschichte* (ur. Barbara Grünwald, Therese Meyer, Bernd Oberhuber in Hartmut Prasch). Spittal an der Drau: Stadtgemeinde, 1991, str. 158–162, 180–181.
- Müller, Klaus: Habsburgischer Adel um 1700. Die Familie Lamberg. *Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs* 32, 1979, str. 78–108.
- Oros, Zuzana in Šišmiš, Milan: *Rodové postupnosti a ich grafický vývoj.* Martin: Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť, 2004.
- Pelc, Milan: *Theatrum humanum. Ilustrirani letci i grafika 17. stoljeća kao zrcalo vremena. Primjeri iz Valvasorove grafičke zbirke Nadbiskupije zagrebačke.* Zagreb: Naklada Ljevak, 2013.
- Polleroß, Friedrich: »Conterfet Kupfferstich«. Neue Erkenntnisse zu den »Porträtbüchern« des 17. Jahrhunderts. *Frühneuzeit-Info* 27, 2016, str. 170–191.
- Polleroß, Friedrich: Architektur und Panegyrik. Eine Allegorie der Jesuiten zur Geburt von Erzherzog Leopold Joseph (1682). *Barock in Mitteleuropa: Werke, Phänomene, Analysen. Hellmut Lorenz zum 65. Geburtstag* (ur. Martin Engel) (*Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte* 55/56, 2006/2007). Wien: Böhlau, 2007, str. 375–391.
- Polleroß, Friedrich: *Die Kunst der Diplomatie. Auf den Spuren des kaiserlichen Botschafters Leopold Joseph Graf von Lamberg (1653–1706).* Petersberg: Michael Imhof Verlag, 2010.
- Preinfalk, Miha: »Boj pri Vudački« ali Herbard Turjaški v zgodovinopisju in literaturi. *Med Srednjo Evropo in Sredozemljem. Vojetov zbornik* (ur. Sašo Jerše). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2006, str. 189–210.

- Preinfalk, Miha: *Auerspergi. Po sledeh mogočnega tura*. Ljubljana: Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, 2005 (Thesaurus memoriae, Dissertationes, 4).
- Preinfalk, Miha: Grad Turjak in rodbina Auersperg (Turjaški). *Grad Turjak. Prva knjiga* (ur. Miha Preinfalk, Mija Oter Gorenčič in Renata Komić Marn). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2020, str. 17–67 (Castellologica Slovenica, 2).
- Prickner, Harald: *Theatrum genealogicum*, 1687. *Die Fürsten Esterházy. Magnaten, Diplomaten & Mäzene* (ur. Jakob Perschy in Harald Prickler). Eisenstadt: Amt der Burgenländischen Landesregierung, 1995, str. 252–254, kat. št. II/1 (Burgenländische Forschungen, Sonderband 16).
- Prickner, Harald: *Theatrum genealogicum*, 1694. *Die Fürsten Esterházy. Magnaten, Diplomaten & Mäzene* (ur. Jakob Perschy, Harald Prickler). Eisenstadt: Amt der Burgenländischen Landesregierung, 1995, str. 254, kat. št. II/2 (Burgenländische Forschungen, Sonderband 16).
- Probszt-Ohstorff, Günther: *Die Porcia. Aufstieg und Wirken eines Fürstenhauses*. Klagenfurt: Geschichtsverein für Kärnten, Bonn: Rudolf Habelt Verlag, 1971 (Aus Forschung und Kunst, 14).
- Pühringer, Ursula: *Der Stammbaum der Familie Auersperg (Papierrestaurierung)*. Wien, 1979/1980 (tipkopis seminarske naloge).
- Radics, Peter von: *Herbard VIII. Freiherr zu Auersperg (1528–1575) ein krainischer Held und Staatsmann*. Wien: Wilhelm Braumüller, 1862.
- Radics, Peter von: Zur Geschichte der Auersperge. *Archiv für Heimatkunde* 2, Laibach 1884–1887, str. 238–242.
- Režek Kambič, Marija: Grad Šrajbarski turn, stavbna zgodovina. *Presek ustvarjane krajine, arhitekture in likovne umetnosti – primer Marije Auersperg Attems* (ur. Ines Babnik, Mateja Račevski Mladenov in Valentina Schmitzer). Volčji Potok: Arbotretum, 2020, str. 62–68.
- Sapač, Igor: Arhitekturnozgodovinski oris gradu Turjak. *Grad Turjak. Druga knjiga* (ur. Miha Preinfalk, Mija Oter Gorenčič in Renata Komić Marn). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2020, str. 623–958 (Castellologica Slovenica, 2).
- Scheicher, Elisabeth: Der Spanische Saal von Schloss Ambras. *Die Malerische Ausgestaltung, Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen in Wien* 71, 1975, str. 39–94.
- Scheutz, Martin: Die Elite der hochadeligen Elite. Sozialgeschichtliche Rahmenbedingungen der obersten Hofämter am Wiener Kaiserhof im 18. Jahrhundert. *Adel im 18. Jahrhundert. Umriss einer sozialen Gruppe in der Krise* (ur. Gerhard Ammerer, Elisabeth Lobenwein in Martin Scheutz). Innsbruck, Wien, Bozen: Studien Verlag, 2015, str. 141–194 (Querschnitte, 28).
- Schönleben, Johann Ludwig: *Genealogia illustrissima familiae principum, comitum, et baronum ab Auersperg. Honori celsissimi principis, ac domini domini Ferdinandi, ducis Silesiae in Munsterberg, et Franckenstein, S. R. I. principis ab Auersperg, Comitum Principalis in Tengen & Mitterburg, Comitum in Wels & Gotschee, Domini in Schön- & Seifenberg, Supremi Haereditarij Mareschalli, & Supremi Haereditarij Camerarij Ducatus Carnioliae & Vindorum Marcae, &c. Domini Domini Gratosissimi. A. J. L. S. SS. T. D. P. A.* Labaci: Typis Joannis Baptistae Mayr, 1681.
- Schwarz, Henry Frederick: *The Imperial Privy Council in the Seventeenth Century*. Cambridge: Harvard University Press, London: Humphrey Milford Oxford University Press, 1943 (Harvard Historical Studies, 53).
- Seelig, Lorenz: Die Ahnengalerie der Münchner Residenz. Untersuchungen zur malerischen Ausstattung. *Quellen und Studien zur Kunstpolitik der Wittelsbacher vom 16. bis 18. Jahrhundert* (ur. Hubert Glaser). München, Zürich: Hirmer Verlag, 1980, str. 253–327 (Mitteilungen des Hauses der Bayerischen Geschichte, 1).
- Seitschek, Stefan: Adel und Genealogie in der Frühen Neuzeit. *Adel im 18. Jahrhundert. Umriss einer sozialen Gruppe in der Krise* (ur. Gerhard Ammerer, Elisabeth Lobenwein in Martin Scheutz). Innsbruck, Wien, Bozen: Studien Verlag, 2015, str. 55–90 (Querschnitte, 28).
- Stanič, Stanko: Dominik Franc Kalin. *Čas. Znanstvena revija Leonove družbe* 9, 1915, str. 280–283.
- Stele, France: Kalin (Calin, Kalynus), Dominik Franz. *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*, 19 (ur. Hans Vollmer). Leipzig: Verlag von E. A. Seemann, 1926, str. 467.
- Štih, Peter: Grad Turjak in rodbina Auersperg (Turjaški). *Grad Turjak. Prva knjiga* (ur. Miha Preinfalk, Mija Oter Gorenčič in Renata Komić Marn). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2020, str. 17–67 (Castellologica Slovenica, 2).
- Valvasor, Johann Weikhard: *Deß Hochlöblichen Hertzogthums Crain Topographisch=Historischer Beschreibung Zehendes Buch / Von denen Hertzogen und Lands=Fürsten / welche / nach der alten Römer Zeiten / biß auf gegenwärtige Zeit / über Crain geherrschet; und von derselben merkwürdigste Verrichtungen und Thaten: Wobey auch sonst manche andre Denkwürdigkeiten / so unter derselben Regierung vorgegangen / mit eingeführt werden*. Laybach 1689.
- Vidmar, Polona: *Theatrum genealogicum*. Die Stammbäume der Grafen Herberstein und Dietrichstein als Mittel adeliger Repräsentation. *Acta historiae artis Slovenica* 24/2, 2019, str. 31–64.
- Vnderschiedliche Schild vnd Wappen / vnd dergleichen Kupfferstich / Welche Von Vnderschiedlichen Kün-*

stern gezeichnet / ins Kupffer gradirt, vnd gestochen Auch Allerley Geistliche vnd Weltliche Holtzschnid ziehrlich ins Holtz geschnitten / Welche Mit Sonderbahren Fleiß zusamben gebracht Durch Johann Weychard Valvasor / Freyherrn zu Wagensperg in Crain. Anno 1685 (ur. Lojze Gostiša in Mirna Abaffy). Ljubljana: Fundacija Janeza Vajkarda Valvasorja pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, Zagreb: Zagrebska nadškofija, 2008 (Iconotheca Valvasoriana, 16).

Vnuk, Branko: Grad Borl. Podatki, pomembni za nadaljnje proučevanje gradbenozgodovinskega razvoja grajskega kompleksa. *Grad Borl. Gradbenozgodovinski oris in prispevek k zgodovini rodbine Sauer*. Cirkulane: Društvo za oživitev gradu Borl, 2010, str. 8–75.

Vocelka, Karl in Heller, Lynne: *Die Lebenswelt der Habsburger. Kultur- und Mentalitätsgeschichte einer Familie*. Graz, Wien, Köln: Styria, 1997.

Zedinger, Renate: Harrachsche Ahnenrolle. *Adel im Wandel. Politik, Kultur, Konfession 1500–1700* (ur. Herbert Knittler, Gottfried Stangler in Renate Zedinger). Rosenburg: Amt der Niederösterreichischen Landesregierung, 1990, str. 42, kat. št. 1.14.

Zingerle, Elisabeth: *Girolamo Portia. Die Grazer Nuntiatur im Spannungsfeld zwischen römischer Kurie und innerösterreichischem Landesfürst (1592–1607)*. Graz, 2015 (tipkopis doktorske disertacije).

S U M M A R Y

The Auersperg family tree and others that the genealogist and historiographer Dominic Franz Kalin von Marienberg produced for the court nobility

The illustrated Auersperg family tree is one of the objects from Turjak Castle that were not destroyed during the Second World War and have been preserved in the family's possession. It is painted with tempera paints on fifteen sheets of paper glued to a canvas measuring 270x120 cm. The central bottom sheet bears the signature of Dominic Franz Kalin (1624–1683) from Sveti Križ (Heiligenkreuz), County of Gorizia, a librarian and secretary of Prince-Elector of Bavaria, Ferdinand Maria von Wittelsbach. Unlike other Kalin's illustrated genealogies that have been preserved, the Auersperg family tree bears no date. The contribution discusses the arguments in support of the hypothesis that it was commissioned by Johann Weikhard, Prince of Auer-

sperg (1615–1677), after he purchased the Swabian County of Tengen and the emperor elevated it to a principality in 1663. On 24 February 1665, a family tree is mentioned in the probate inventory of Johann Andreas, Count of Auersperg. The family tree was kept in a small new room at Turjak Castle, the inventory of which in 1665 listed four new depictions of seasons, seven portraits of the count, the countess, and their children, three other portraits, and a walnut cabinet containing old charters and other documents from between the thirteenth and early seventeenth century. As may be concluded from the inventory, Johann Andreas, Count of Auersperg, used the new room to arrange a family *memoria* to put on display not only the old archival documents but also family portraits and the family tree.

Because the family tree is Kalin's only known work for the Auerspergs, it may be assumed that he was solely commissioned to create a large-scale illustrated visualization of their genealogical data, which he did not collect himself but relied on the research by Johann Ludwig von Schönleben. The indication on the illustrated family tree, stating *Schoenlebnius, vir in conscribenda Auerspergica familia studiosissimus*, suggests that Kalin was familiar with Schönleben's genealogical works on the Auerspergs, probably one of the three Latin manuscript versions (all dated 1657) of *Arbor genealogica illustrissimae et principalis familiae Auerspergicae per annos 700 deducta*, which are not identical and were partially supplemented in 1663 and 1677. The sequence of ancestors in Kalin's illustrated family tree is identical to that in Schönleben's works, except for differences in spelling the family name (Auersperg/Aursperg) and some personal names (e.g., Pillegrinus/Pilgrinus, Mannhelmus/Mannhalmus, Traianus/Trojanus). Kalin started the main line, running along the family tree trunk, with Adolf I and ended it in its twentieth generation with Prince Johann Weikhard. On the other hand, Schönleben's printed version from 1681 began with the anonymous father of Adolf I, thus designating Prince Johann Weikhard as a representative of the family's twenty-first generation.

Commissioning family tree paintings or graphic charts was a strategy of noble representation reflecting the nobility's interest in the family history and origin. In the seventeenth and eighteenth centuries, this interest was also mirrored in family book publications celebrating the accomplishments of their forefathers and in setting up galleries with portraits of family members and ancestors. The genealogical data in the Auersperg family tree are complemented with inscriptions and visual depictions narrating the family's origin, history, and estates. Kalin completed the cartouche bearing the name of the legendary progenitor Adolf I with two heraldic mural crowns and objects depicting the Auerspergs' successes in military and administrative ventures (*MartelArte*).

He painted the pedestal portraits of the emperors Ferdinand III, Friedrich III and Leopold I, and of Pope Clement III, who were especially instrumental to the family's ascendancy. Using military motifs, the cartouches above them depict the battles at Sisak and Budačko, and the Auersperg estates in the form of diamond medallions. The cartouches in the top section feature the Šumberk and the Austrian line, respectively, and the family tree is crowned by Prince Johann Weikhard's coat of arms with the Order of the Golden Fleece and the princely cap. In

subsequent genealogies, Kalin complemented the concept used for Prince Auersperg with family portraits, depictions of legendary progenitors, coats of arms, personifications of provinces and virtues, and mythological scenes. Public and private collections have preserved Kalin's genealogies for the Habsburgs (1666, 1667, and 1673), Prince Dietrichstein (1672 and 1675), Count Sinzendorff (1676), Prince Porcia (1677), Prince Esterházy (1677), Count Harrach (1678), and Maximilian Gandolf, Archbishop of Salzburg and Count of Kuenburg (1681).